

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL III, NR. 1, IANUARIE 2014

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor **FLORIN HODOROGA**
teolog **ALEXANDRU DĂRĂBAN**

REDACȚIA: *Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33, jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroqa@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghele nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;
alexandrudaraban53@gmail.com*

TEHNOREDACTARE: *Alexandru Dărăban*

COPERTA I: O parte din corul Bisericii Ortodoxe „Sfântul Nicolae” din Sângeorz-Băi cu colindul la Muzeul Județean Bistrița-Năsăud (Foto Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud).

COPERTA IV: Casă în sărbătoare aparținând sâtenței Ana Sfrângeu din Cormaia, nr. 120, sat aparținător de Sângeorz-Băi (Foto: Preot Zinveliu Vasile Petre, Parohia Cormaia)

ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 – 8229

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

„Nimic nu laudă și iubește atâta Dumnezeu ca sufletul blând, smerit și recunoscător”

Cuvânt la Anul Nou

Anul îți va merge bine nu când tu vei sta beat în ziua cea dintâi a lui, ci când, atât în ziua cea dintâi, cât și în cea de pe urmă, și în fiecare zi, tu vei face fapte plăcute lui Dumnezeu.

Nu beția înseninează, ci rugăciunea; nu vinul, ci cuvântul înfrânării. Vinul stârnește furtună, cuvântul lui Dumnezeu aduce liniște. Acela aduce neliniște în inimă, acesta alungă zgomotul; acela întunecă mintea, acesta luminează pe cea întunecată; acela aduce întristarea, care înainte era departe, acesta ridică grija, care este de față.

Căci nimic nu poate așa de tare a însenina ca învățătura înțelepciunii: a prețui puțin lucrurile de acum, a ținti la cele viitoare, a recunoaște cele pământești ca trecătoare și a nu le socoti statornice, nici bogăția, nici puterea, nici cinstea, nici măgulirile. Dacă tu ai o astfel de înțelepciune, atunci poți să privești pe un bogat fără ca să-l zavistuiești, poți să ajungi la nevoie și la sărăcie, și totuși să nu-ți pierzi curajul.

Creștinul nu trebuie să prăznuiască sărbătorile numai în anumite zile, ci tot anul trebuie să fie pentru el sărbătoare. Cum însă trebuie să fie sărbătoarea care se cuvine lui? Pavel zice: „Să prăznuim nu întru aluatul cel vechi, nici întru aluatul răutății și al vicleșugului, ci întru azimele curăției și ale adevărului” (I Corinteni 6, 8).

Dacă ai conștiința curată, tu serbezi în toate zilele, săturându-te cu nădejtile cele slăvite și îndestulându-te cu așteptarea bunurilor viitoare. Iar dacă nu ai conștiința liniștită și ești împovărat cu multe păcate, atunci poți să ții mii de sărbători, că nu te vei afla mai bine decât cel ce jelește.

Căci ce-mi folosește mie o zi senină, când conștiința mea este întunecată?

Așadar, dacă voiești să ai vreun folos de la Anul Nou, mulțumește acum când a trecut un an, mulțumește Domnului că El te-a adus până aici, frânge inima ta, numără zilele vieții tale și zi către tine însuși: „Zilele aleargă și trec, numărul anilor se împlinește, eu am si săvârșit o mare parte din cale, dar ce bine am făcut? Oare, nu mă voi duce de aici deșert și gol de toată dreptatea? Judecata este înaintea ușii, viața mea merge spre bătrânețe”.

Acestea le cumpănește în ziua Anului Nou, la acestea să gândești în curgerea anului. Să cugetăm la cele viitoare, ca să nu ne zică cineva ceea ce prorocul zicea iudeilor: „Zilele lor s-au stins într-o deșertăciune și anii lor au trecut repede” (Psalmul 77, 37).

Această sărbătoare neîncetată despre care am vorbit, care nu cunoaște vreo curgere a anului și nu este legată cu vreo zi hotărâtă, pe aceasta poate să o prăznuiască deopotrivă săracul și bogatul. Pentru ea nu este de trebuință nici cheltuială și nici avere, ci numai singura faptă cea bună.

Tu nu ai avere, dar ai frica lui Dumnezeu, care este mai prețioasă decât toate comorile; o comoară netrecătoare, neschimbătoare, nesecată.

Privește cerul, cerul cerurilor, pământul, marea, aerul, speciile dobitoacelor, felurile plante și tot neamul omenesc.

Privește îngerii, arhanghelii și stăpânii cele de sus.

Toate acestea sunt proprietatea Domnului. Robul unui Domn atât de bogat nu poate să fie sărac, când acest Domn este cu milă spre el.

A te veseli în astfel de zile, a avea mare îndestulare într-însele, a lumina cu făclii locurile publice și a împleti cununii, și altele asemenea, este o nebunie copilărească.

Tu ești liber de aceste slăbiciuni, ai vârsta creștinească și ești cetățean al cerului.

De aceea, nu mai aprinde în această zi focuri în piețe, ci aprinde înăuntrul tău lumina cea duhovnicească, căci „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să proslăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). Această lumină îți va face mare câștig.

Nu împodobi ușile casei tale, ci poartă-te bine, ca să dobândești din mâna lui Hristos cununa dreptății.

Nu face nimic în zadar, nimic fără temei, ci toate într-o cinstea lui Dumnezeu, precum Pavel zice: „Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate într-o slava lui Dumnezeu să le faceți” (I Corinteni 10, 31).

Tu întrebi: „Cum poate cineva să mănânce și să bea într-o slava lui Dumnezeu?”

Cheamă un sărac, primește printr-înșul pe Însuși Hristos la masa ta, și tu ai mâncat și ai băut într-o slava lui Dumnezeu.

Dar El voiește ca noi, nu numai să mâncăm spre slava lui Dumnezeu, ci și toate celelalte să le facem tot așa.

De exemplu, ieșirea din casă și rămânerea noastră acasă. Și una și alta trebuie să se facă pentru Dumnezeu. Cum însă putem să le facem pe amândouă pentru Dumnezeu? Iată cum.

Când tu ieși spre a merge la biserică să iei parte la rugăciune și la învățătura cea duhovnicească, atunci ești într-o slava lui Dumnezeu. Dar tu poți să rămâi și acasă într-o slava lui Dumnezeu. Cum și în ce chip? Când auzi zgomote, vezi neorânduiești și prăznuiri păcătoase, sau vezi piața plină de oameni răi și obraznici, atunci nu ieși, nu lua parte la neorânduială, și astfel tu ai rămas acasă într-o slava lui Dumnezeu.

Iar dacă cineva poate ieși din casă și a rămâne în casă întru slava lui Dumnezeu, apoi poate încă a lăuda și a dojeni întru slava Lui. „Dar – întrebi tu – cum se poate a lăuda sau a dojeni pe cineva întru slava lui Dumnezeu?”.

Voi, adeseori, ședeți la locurile voastre de lucru și vedeți trecând oameni răi și pierduți, care sunt cu sprâncenele încrețite și îngâmfați, înconjurați de slugarnici și de lingușitori, îmbrăcați în haine scumpe, plini de un lux deșert, oameni jefuitori și lacomi de avere. Deci, dacă tu vei auzi pe cineva zicând: „Iată un om fericit și vrednic de râvnit”, dojenește această vorbă, jelește și tânguiește. Aceasta vrea să zică a dojeni întru slava lui Dumnezeu, căci astfel de dojana este pentru cei de față o învățătură de înțelepciune și de faptă bună, ca ei să nu mai fie așa de poftitori de cele pământești.

Zi celui ce a rostit vorba de mai sus: „Pentru ce acest om este fericit? Poate pentru că are un cal frumos, împodobit cu frâu scump și multe slugi, o haină luxoasă și în toate zilele petrece în beție și în desfătare?”. Tocmai pentru aceea el este nenorocit și în treapta cea mai înaltă vrednic de jelit. Eu văd că voi nimic nu puteți lăuda la el decât numai lucrurile cele dinafară: calul, frâul, haina, care nu fac parte din el.

Spuneți, poate, oare, să fie ceva mai sărăcăcios, decât atunci când calul, frâul, frumusețea hainei și mulțimea slugilor se admiră, iar stăpânul trece fără nici o laudă? Cine poate să fie mai sărac decât cel care întru sine nu are nimic frumos, ci se împodobește numai cu cele străine?

Podoaba și bogăția noastră cea adevărată, cea proprie, constă nu în slugi, nu în haine și în cai, ci în fapta cea bună a inimii, în bogatia faptelor bune și în fericita încredere în Dumnezeu.

Iar dacă tu vezi trecând un sărac, un puțin-prețuit și nebăgat în seamă, care trăiește foarte greu, dar foarte îmbunătățit, laudă-l înaintea celor de față, iar lauda ta va fi o îndemnare pentru dânșii, o chemare la viața cea îmbunătățită și dreaptă.

Dacă ei zic: „Acesta este ticălos și nenorocit”, răspunde-le: „Dimpotrivă, el este cel mai fericit, căci el are prieten pe Dumnezeu, soață a vieții, fapta cea bună; el stăpânește o comoară netrecătoare, adică o conștiință curată. Cum poate să-l vatăme pe el lipsa bogăției pământești, când el are să moștenească cerul și bunătățile cerești?”. Când tu vei vorbi așa cu dânșii și îi vei învăța așa, vei primi mare plată pentru laudă și pentru dojana, căci pe amândouă le faci întru slava lui Dumnezeu.

Noi putem încă să și pedepsim întru slava lui Dumnezeu. Cum? Adeseori ne supărăm pe slugile și pe supușii noștri; dar cum putem să-i pedepsim pentru Dumnezeu? Când vezi că sluga ta sau un cunoscut, sau altcineva din cei legați cu tine s-a îmbătat, ori a răpit ceva, umblă la locuri rele, nu se îngrijește de sufletul său, jură, minte, ocărăște-l și-l pedepsește, readu-l pe calea cea dreaptă, pune-l în rânduială, și toate acestea vor fi făcute întru slava lui Dumnezeu. Iar dacă vezi că el a greșit împotriva ta, și în slujba ta a fost lenes, iartă-l și tu îl vei ierta întru slava lui Dumnezeu.

Dar, cu părere de rău, mulți fac cu totul din contra, atât cu cei cunoscuți, cât și cu slugile lor. Când aceștia păcătuiesc împotriva noastră, atunci ne facem judecători aspri și

nemilostivi; dimpotrivă, dacă ei au jignit pe Dumnezeu și și-au aruncat sufletele lor în pieire, noi nu pierdem nici o vorbă pentru aceasta.

Mai departe. Poate tu trebuie să-ți faci prieteni. Fă-ți prieteni pentru Dumnezeu! De trebuie să-ți faci vrăjmași, fă-ți-i pentru Dumnezeu!

Însă cum putem noi să ne facem prieteni și vrăjmași pentru Dumnezeu?

Să nu căutăm prieteni de la care primim daruri, de care suntem invitați la masă și care ne părăsesc în lucrurile cele pământești, ci să ni-i câștigăm pe acei prieteni care totdeauna țin sufletul nostru în rânduială, ne îndeamnă la datoriile noastre, pedepsesc greșelile noastre, dojenesc încălcările de lege ale noastre; când cădem, iarăși ne ridică, și prin sfat și rugăciune ajută apropierea noastră de Dumnezeu.

Dar și vrăjmași trebuie să-și facă cineva pentru Dumnezeu. Când tu vezi pe un om destrămat, încălcător de lege, plin de păcate și de socotințe rele, care voiește să te ducă la cădere și să te amăgească, retrage-te și fugi, precum a poruncit Hristos să faci, când a zis: „De te smintește ochiul tău cel drept, scoate-l și-l aruncă de la tine” (Matei 5, 29). Prin aceasta, El îți poruncește ca și pe prietenii pe care tu îi iubești ca pe ochiul tău, și care îți sunt foarte folositori în viață, să-i smulgi și să-i arunci de la tine, când mântuirea ta cere aceasta.

Când te duci în societate și trebuie să vorbești multe, fă și aceasta pentru Dumnezeu.

Și când taci, să taci pentru Dumnezeu.

Cum poate însă cineva să facă acestea pentru Dumnezeu?

Când tu, în societate, nu vorbești cu alții despre lucruri pământești, despre lucruri deșarte și nefolositoare, ci despre adevărata înțelepciune, despre cer și iad; când nu vorbești nimic de prisos și fără de minte, precum: cine a dobândit o dregătorie, cine a fost pedepsit și pentru ce, cum a câștigat cutare așa de mult și s-a făcut așa de bogat, ce a lăsat celălalt la moartea sa, pentru ce unul nu a moștenit, pe când el socotesti că are cea mai mare nădejde la aceasta, și altele asemenea.

Despre astfel de lucruri noi nici să nu începem vorba, nici cu alții să nu vorbim despre ele. Mai vârtos să avem în vedere ca să facem și să vorbim ceea ce place lui Dumnezeu.

Iarăși, tu poți să taci pentru Dumnezeu atunci când vei fi tratat cu îndrăzneală sau ocărât, sau vei suferi mii de necazuri, dar toate acestea le vei îngădui cu noblețe de suflet și nu vei răspunde cu nici o vorbă defăimătoare.

Dar noi putem, întru slava lui Dumnezeu, nu numai a lăuda și a dojeni, nu numai a rămâne acasă și a ieși, nu numai a vorbi și a tăcea, ci putem și a ne întrista și a ne bucura spre slava lui Dumnezeu.

Atunci când tu te vezi pe tine sau pe vreun frate căzând în păcat, jelește și te întristează, și prin această întristare tu vei câștiga mântuirea cea fără de căință, după cum zice Apostolul Pavel: „întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău” (II Corinteni 7, 10).

De asemenea, când vezi pe unul slăvit, nu-l pizmui, ci mulțumește lui Dumnezeu ca pentru binele tău propriu, căci El a făcut așa de slăvit pe fratele tău, și această bucurie îți va aduce mare plată.

Căci, spune mie: Poate să fie cineva mai vrednic de jelit decât cel care pizmuiește, care, în loc de a se bucura și a trage câștig din bucurie, se întristează când altuia îi merge bine, iar prin această întristare el totodată își atrage pedeapsa lui Dumnezeu?

Trebuie, oare, să mai adaug că noi putem și a cumpăra și a vinde întru slava lui Dumnezeu? Când? Atunci când, de exemplu, nu cerem preț mai mare decât cel obișnuit, nu abuzăm de timpurile în care toate sunt scumpe, și încă atunci dăm săracilor din proviziile noastre. „Cel ce ține grâul este blestemat...” (Pilde 11, 26), zice Domnul.

Însă ce trebuie să număr toate îndeosebi? Un exemplu poate sluji pentru toate. Precum zidarii, când voiesc a zidi o casă, măsoară din unghi în unghi cu sfoara și așa întocmesc zidirea, pentru ca partea ei cea din afară să nu fie nepotrivită, așa trebuie și noi, de-a pururea să întrebuițăm, ca o sfoară, cuvintele Apostolului: „Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu” (I Corinteni 10, 31).

Așadar, de ne rugăm ori de postim, de pedepsim ori iertăm, de laudăm sau dojenim, de intrăm ori ieșim, sau orice facem, toate să fie spre slava lui Dumnezeu.

Ceea ce nu poate sluji spre slava lui Dumnezeu, nici să facem, nici să grăim.

Iar cuvântul Apostolului totdeauna să-l purtăm cu noi, ca pe un toiag puternic, ca pe o armă sigură și ca pe o comoară scumpă; să-l înscriem în inima noastră, ca noi toate să le facem, să le grăim, să le săvârșim spre slava lui Dumnezeu, ca să dobândim slavă de la Domnul, atât aici, cât și la sfârșitul acestei călătorii pământești.

Căci El zice: „Cine Mă cinstește pe Mine, și Eu îl voi cinsti pe acela” (I Regi 2, 30). Inșă nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele să slăvim totdeauna pe Tatăl, împreună cu Hristos Dumnezeuul nostru, căci Lui se cuvine cinstea și slava și închinăciunea, acum și în vecii vecilor. Amin¹.

¹ <http://www.ioanguradeaur.ro/cuvant-la-anul-nou/>

Î.P.S. Andrei,
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului
- Din Pastorală la Nașterea Domnului 2013 -

Adam a ales răul, păcatul, și ne spune Sfântul Maxim Mărturisitorul că răul este abaterea lucrării puterilor sădite în fire de la scopul lor și că primul om, neducându-și mișcarea lucrării puterilor naturale spre scop, s-a îmbolnăvit de necunoștința cauzei sale, socotind, prin sfatul șarpelui, că acela este Dumnezeu. Finalul îl subliniază același Sfânt Părinte: orice plăcere are ca urmașă, în chip sigur, durerea. Bietul Adam, datorită plăcerii de a gusta din pom, neascultând de Dumnezeu, s-a expus durerii.

Dezmoățenit, orfan, îndurând necazurile, plângea de dorul Raiului. Ne spune Sfântul Siluan Athonitul că Adam, părintele întregului neam omenesc, a cunoscut în Rai dulceața iubirii lui Dumnezeu. Pentru aceasta a suferit amarnic atunci când, din pricina păcatului lui, a fost izgonit din grădina Edenului și a pierdut iubirea lui Dumnezeu. Se tânguia cu geamăt mare și suspinurile lui umpleau toată pustia.

Și nu numai Adam, ci și toți urmașii lui am moștenit aceeași soartă. Ne spune Sfântul Pavel că printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el (Romani 5,12). Iar moartea este precedată de un cortegiu întreg de boli și suferințe, de nedreptăți și neînțelegeri.

Dumnezeu le făcuse pe toate bune foarte (Facere 1,31), dar ele nu au ramas așa. Armonia și echitatea lăsate de Creator au fost date peste cap. Privind în ce hal a ajuns lumea, vezi neghiobi împodobiiți cu hlamida înțelepților și filosofi zgribulind în zdrențe. Vezi escroci îmbuibati cu bunuri pamântești și profeți înfometaiți, netrebnci înconjurați de admiratori și creatori osândiți la nelucrare, risipitori sărbătoriți și muncitori disprețuiți. Vezi cum cel tare lovește în cel slab, cum cel șiret îl păcălește pe cel bland și cum asupra dreptilor triumfă răutatea.

În lume se săvârșesc crime, ucideri, furturi și nedreptăți. Se urăște, se înșeală, se minte, se calomniază, se jură strâmb, se dorește bunul altuia. Unii se îmbată, alții se învrăjdesc, se ceartă, se bat, se dușmănesc, soții se despart, copiii și tinerii se strică. Se păcătuiește și se suferă între noi și în jurul nostru, sunt multe lipsuri, boli și moarte. Se înjosește chipul lui Dumnezeu din om.

Oamenii au ajuns ca niște oi care nu au păstor. Dumnezeu constată acest lucru și prin graiul proorocului Iezechiel: „Oile Mele rătăcesc prin toți muntâții și pe tot dealul înalt; împrăștiatu-s-au oile Mele peste toată fața pământului și nimeni nu îngrijește de ele și nimeni nu le caută” (Iezechiel 34, 6)...

P.S. Florentin Crihălmeanu,
Episcop greco-catolic de Cluj-Gherla
- Din Pastorală la Nașterea Domnului 2013 -

Sf. Ioan Evanghelistul, în Prologul său, contemplă Cuvântul când era la Dumnezeu, apoi, la întruparea lui și la întoarcerea în sânul Tatălui, ducând cu Sine însuși umanitatea noastră, asumată pentru totdeauna (cf. VD 90). De acum înainte, întreaga umanitate răscumpărată prin Hristos, Cuvântul întrupat, se poate întoarce și uni cu Tatăl Creator, căci așa cum afirmă Sf. Pavel „toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Isus, căci toți câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat” (Gal 3, 26-27). De aceea, să ne rugăm cu încredere: 'Hristoase, Lumina cea adevărată, care luminează și sfințește pe tot omul ce vine în lume, să se însemneze peste noi Lumina feței Tale, ca într-însa să vedem Lumina cea neapropiată și îndreptează pașii noștri spre lucrarea poruncilor Tale, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi...

Misiunea noastră creștină este și astăzi aceea de a primi Lumina Cuvântului lui Dumnezeu și de a-L întrupa în viața noastră, prin trăirea credinței, după modelul Psf. Fecioare Maria. Acesta a fost și crezul de viață al celui dintâi purpurat al neamului românesc Eminența Sa Iuliu Card. Hossu, exprimat cu tărie în memorabilele cuvinte ce au luminat calea vieții sale de mărturisitor al credinței: „CREDINȚA NOASTRĂ ESTE VIAȚA NOASTRĂ”. La Lumina întrupării Cuvântului și a lucrării Spiritului Sfânt, să fie credința noastră întrupată mereu în viața noastră!

Înveșmântați de bucuria Nașterii Domnului Isus Hristos, să ne alăturăm glasurilor vesele de colindători și cu credință să-i cântăm: „Coborât-a cerul jos/ Într-un Cuvânt luminos/ Și pe noi ne-o rădicat/ De-a dreapta ne-o așăzat / Înc-o dată lăudat / Fie binecuvântat!”(Cerurile s-o grăit).

Vă doresc sărbători fericite și luminate de bucuria Nașterii Cuvântului întrupat, presărate cu bogate și alese daruri cerești, dimpreună cu arhierasca binecuvântare la ceas de mare sărbătoare!

Mulți ani sfinți în Lumina credinței!

ESEU

Mai au politicienii un Dumnezeu?

RADU PREDA²

Ce se petrece pe scena noastră politică de câteva săptămâni încoace – punctul maxim atins fiind, pentru moment, „marșea neagră” din Parlament – nu trebuie să lipsească de pe agenda teologică. Sigur, dacă prin teologie nu se înțelege știința evaziunii istorice.

Centrat pe Întruparea în lume a Mântuitorului, Creștinismului nu poate fi străin sau indiferent față de nimic din ceea ce este omenesc. Vedem aceasta, pe larg, în Evanghelii. Domnul Hristos stă la masă cu tot felul de persoane, acordă atenție cui nu te aștepți, face gesturi ieșite din tipar, trece peste bariere culturale și ignoră consecvent tabuuri. Aduce firescul acolo unde se instaurase frica și oferă o scăpare celor care nu mai credeau în alternative. Însumate, „ieșirile” în spațiul public sunt tot atâtea ocazii prin care mesajul Său indică un alt fel de a vorbi cu Dumnezeu și de a prețui omul.

Fără a ceda lecturii promovate de teologia eliberării din America Latină, nu avem totuși cum să ignorăm accentul pe care Hristos îl pune pe dreptate, pe evitarea, respectiv pedepsirea in justiției. Mai toate pericopele evanghelice au în centrul lor buna raportare la reguli, astfel încât să nu ucidă, la legi, astfel încât să nu sufoce spiritul. Norma nu se impune cu forța, ci își extrage autoritatea din cel care o exemplifică. Iată de ce Mântuitorul se declară pe sine Calea, Adevărul și Viața. El ilustrează cel mai bine ceea ce propovăduiește.

Sigur, toți luptăm cu discrepanța dintre cuvânt și faptă. Stă în firea creației căzute să nu fim mereu ceea ce ar trebui să fim. De-a lungul vieții, adunăm involuntar o întreagă colecție de măști, de chipuri. Ne adaptăm uneori situațiilor până la desfigurare. Un asemenea proces este corectat periodic de exercițiul sincerității – precum la Spovedanie –, astfel încât să nu ne înstrăinăm prea mult de noi înșine. Acest lucru este valabil – de ce nu?! – și în politică. Nu este sănătos să acceptăm că un important instrument public vehiculează inevitabil și exclusiv minciuna, falsul, inadecvarea.

Concret, nu ai cum să fii parlamentar și să te porți ca unul din banda lui Ali Baba. Nu poți pretinde că slujești statul de drept, furând sistematic. La fel, nu poți invoca justiția, când tu însuși fugi de ea, amâni prin tertipurii judecata, ocolești cu grijă miezul problemei, te fofilezi, ajungi chiar la amenințări, intimidând judecătorii. Nu poți silii mandatul democratic, impunând cu votul celor mulți doar interesele unora. Pe scurt, confrunțați cu o derivă fără precedent în ultimul sfert de veac, ar fi momentul să ne întrebăm dacă oamenii noștri politici mai au un Dumnezeu.

²<http://www.teologia-sociala.ro/index.php/ro/blog-tso/blog-tso/mai-au-politicienii-un-dumnezeu;>
Adevărul 17 decembrie 2013.

TRADIȚII

Mădălina Petri din Sângeorz-Băi

EMILIA OMETIȚĂ

Rapsodul popular Mădălina Petri (Bulța, numele de fată; după poreclă, „de-a Șutului”, s.n.) s-a născut la data de 18 septembrie 1949 în localitatea Sângeorz-Băi. Are trei copii: Traian, Ioana și Maria. Aceasta din urmă îi moștenește talentul muzical și iubirea pentru folclorul românesc, la rândul ei fiind o interpretă apreciată de muzica populară, Mureșan Maria, actualmente stabilită în comuna Lechința alături de familie. Locuiește într-o casă frumoasă în care își opăstrează podoabele țărănești lucrate de mâinile domniei sale. După pierderea soțului, Ioan, sufletul său s-a îndreptat către cântecul religios, către pricesne. De altfel și soțul ei era foarte preocupat de culegerea acestor cântece pe care le-a adunat într-un caiet scrise cu o caligrafie de admirat.

Rapsodul popular Mădălina Petri face parte din Corul Bisericii Ortodoxe din Sângeorz-Băi, în cadrul căruia se evidențiază prin vocea sa extrem de frumoasă, puternică și melodioasă.

A debutat artistic încă de când era foarte tânără cântând pe mari scene din județ. Din clasa a VII-a a început să cânte acompaniată de taraful tradițional din Sângeorz-Băi condus de Ionică Moldovan alături de care mai cântau și instrumentiștii Ion Poleac, Ion Aghiorghesei ș.a. Piesa sa reprezentativă era *Trandafir cu creanga-n apă* pe care a învățat-o de la lelea Ioana a lui Ciuculin. A fost și dansatoare în cadrul formației artistice din Sângeorz-Băi cu care a evoluat în numeroase festivaluri folclorice.

Unul dintre acestea a fost Festivalul Internațional „Nunta Zamfirei” unde era mândră că urca pe scena pe care evoluaseră atât de mulți artiști de renume din țară și străinătate. I-a plăcut foarte mult să cânte doine, balade, dar și melodii mai ritmate și pricesne. În tinerețea sa a activat chiar și în formația de teatru condusă de profesorul Ion Pop, alături de alți artiști amatori din localitate.

Este îndrumătoare a tinerei generații de interpreți de muzică populară din județul Bistrița-Năsăud care o caută pentru a-i ajuta la îmbogățirea repertoriului lor muzical și, totodată, o păstrătoare a tradițiilor strămoșești în spiritul cărora s-a format ca om.

Bucuria sa îi sunt copiii, nepoții și strănepoții, dintre care unii îi sunt aproape, iar alții sunt plecați în diverse țări, dar nu uită să o sune și să o caute mereu pentru că este pentru ei un reazim și o persoană care le-a fost model în viață³.

³ *Revista Ilustrată*, Anul V-VI (Serie nouă), Bistrița, 2008-2009, nr. 9-12, p. 296.

Portul tradițional din subzona Rodna

AUREL BODIU, MARIA GOLBAN

Această subzonă este situată pe cursul superior al Someșului Mare, la poalele Munților Rodnei, având câteva microdepresiuni, precum Șanț, Rodna, Maieru. De aici izvorăște râul Someșul Mare, prima lărgire a văii cănturându-se la confluența cu Valea Măriei. În zona afluenților Borcut și Cormaia se găsește a altă microdepresiune, cea a orașului Sângeorz-Băi.

Tineri din Sângeorz-Băi, 1940 (din arhiva foto a artistului Maxim Dumitraș)

În cadrul subzonei etnografice Rodna includem următoarele localități: Valea Mare, Șanț, Rodna, Anieș, Maieru și Sângeorz-Băi.

Localitatea Rodna, cunoscută pentru minieritul auro-argentifer și atestată din anul 1235, constituie centrul de roire pentru localitățile din jur, Șanț, Maieru și, parțial, Anieș.

Localitatea Șanț s-a constituit ca parte a așezării Rodna unde locuitorii acestei comune aveau *case de câmp*, așezări provizorii la început, care pe parcurs au devenit stabile.

Denumirea localității Șanț vine de la funcția pe care o avea, de apărare a pasului Rodna și de control al trecătorilor. Aici s-a făcut un șanț cu parapet pentru apărare.

Locuitorii din Rodna mergeau să lucreze pământul de pe *poderei* și spuneau că merg la *șanț*.

Toponimul Anieș este cunoscut de la minieritul maghiar. Valea pe care este așezat satul se numește, în românește, *Valea Aurarilor*.

Comuna Maieru este atestată documentar la 1440, iar orașul Sângeorz-Băi, în 1241, când a fost invadat și distrus de tătari.

Subzona se constituie ca ținut grăniceresc (Regimentul II graniță, timp de aproape un secol: 1762-1851)⁴.

Subzona Rodna are tradiții deosebit de bogate, cele de artă populară cunoscând o remarcabilă înflorire.

În perioada interbelică, mai precis în 1935, aici a fost efectuată o cercetare socio-etnologică de către Școala sociologică a reputatului Dimitrie Gusti. Amintim că, alături de credințe, obiceiuri, practici, viața în gospodărie, viața muzicală etc., sociologul român și echipa sa au studiat și portul tradițional din această subzonă, ca o manifestare complexă, nu numai de natură artistică, ci și economică și socială.

Monografia sociologică cercetează portul după anotimpuri, după zile de lucru și de sărbătoare, după vârstă și stare socială, după prilejuri și ceremonii (cum ar fi îmbrăcămintea semnificativă a mortului).

La aproape un secol distanță în timp de la această efectuare a cercetării lui Dimitrie Gusti, noi am realizat o incursiune etnografică în tipologia costumului tradițional și a pieselor care îl compun.

În acest sens, am cercetat localitățile Șanț și Sângeorz-Băi având următorii respondenți: Maria Marte, Reghina Fărcaș, Silvia Sângeorzan, Dănilă Filipoi, Lucreția Filipoi, Maria Pioraș, Florin Hodoroga.

Portul tradițional din zona Rodna se încadrează în tipul de costum cu catrință, tipologie specifică întregului județ Bistrița-Năsăud, ce ține seamă de ordinea împărțirii pieselor pe categorii și de funcția lor în ansamblul costumului. Costumul studiat aici însă are câteva elemente specifice pe care le vom prezenta în cele ce urmează.

Portul tradițional femeiesc

Pânzăturile, zadiile, șurțul

Alături de *pânzături* sau *zadii*, se poartă *șurțul*.

⁴ **Pompei Coccan, Cristian Nicolae Boțan, Oana-Roxana Ilovan, Județul Bistrița-Năsăud**, Editura Academiei Române, București, 2011, p. 18.

PORTUL TRADIȚIONAL DIN SUBZONA RODNA

Pânzăturile se poartă perechi, pe roșu, alese pe *sufletul acului* sau pe *pășitură*.

Ornamentul acestora este format din trei *galbene* și trei *cinceșe* (un anumit model pe vergi sau vârste), având la marginea de jos *cănaci* făcuți cu mâna pe *draniță*. Mai nou, printre vergi, se cos mărgele.

***Tineri din Sângeorz-Băi
(Ansamblul folcloric „Păunița”)***

***Fată din subzona Rodna (din arhiva foto
a artistului Maxim Dumitraș)***

Șurțul este confecționat din *păr*, din lână moale, *feștită braun*, cu ornamente doar la poală, 10 cm., și se poartă în față. Există și șurț roșu (mai vechi) cu patru *galbene* și patru *cinceșe*.

Cămașa

Numită și *cept*, cămașa are *pană pe umăr* cu altiță, este de tip carpatic, are gulerul roată, mâneca largă, iar în partea de jos, *fodorași*. Motivele sunt lucrate cu acul în *pășitură*.

Cămășa veche, care mai demult era prinsă de poale (azi despărțită), purtată și azi de către femeile în vârstă, are mânecă largă din gât, cu cusătură peste tot, iar în partea de jos mâneca este strânsă într-un creț și brodată în tehnica numită *pășituri peste fire*. La margine, mâneca conține *bezeri* și *cipcă* (dantelă), făcute cu acul.

Cămașa este încrețită în jurul gâtului, are un guler simplu, uneori brodat, și în față, gura încheiată în *ctori*. Câmpul ornamental, mai demult destul de redus, s-a extins aproape pe toată suprafața cămășii în motive cusute cu mărgelile multicolore.

Mâneca a devenit dreaptă, fără crețuri și fodori. Constatăm aici o oarecare influență, în croială și ornamentație, a cămășii bucovinene.

Poalele

Croite din patru lați, poalele au fost simple la început, fără ornamentație, fiind legate de cămașă, dar, cu timpul, în partea de jos au fost cusute motive florale și geometrice cu bumbac negru sau galben. În ceea ce privește lații, aceștia erau cusuți laolaltă prin tehnica cu *găurele* și *tijitură*.

Brâul

Pentru fixarea pânzăturilor se folosea brâu de lână, denumit *breață*, confecționat în *teară* pe 2-20 de șire.

Pieptarul

Peste cămașă, femeile au purtat pieptar *înfundat*, pe alb, cusut cu mătase neagră, verde sau maro. Pieptarul (*chieptar*) e scurt, până la talie, și se încheie în partea stângă, sub braț, cu trei bumbi.

Cojocul

O piesă valoroasă purtată de femei este cojocul alb cu mâneci, lung mult peste genunchi, cu broderie bogată, cusută cu mătase neagră.

În ultimii ani, femeile poartă pieptar *înfundat*, negru sau maro, cusut cu mărșă aurie, roșie sau verde și mărgelile multicolore. Motivele de pe pieptar sunt florale, în formă de buchete, în față, iar în spate, cununi simple.

Pieptarele și cojoacele se făceau la *sucii* (cojocarii) din Rodna și Șanț.

În timpul iernii, alături de cojoace, femeile purtau *lecăr* negru, un fel de suman mai lung croit din pănură de lână bătută în piuă.

În perioada interbelică, sumanul cu clini (*lecărul*) a fost schimbat cu *căputul* negru, mai scurt și croit din aceeași pănură de lână piuată.

Încălțăminte

Încălțăminte mai veche pentru muncă, și nu numai, era opinca *de dubală* de porc, care se purta cu *tureci* și *colțuni* în loc de obiele. La sărbători, în anotimpul rece femeile se încălțau cu cizme, iar mai târziu, cu ghete iarna, iar vara, cu pantofi.

PORTUL TRADIȚIONAL DIN SUBZONA RODAN

Pieptănătura și acoperirea capului

Pieptănătura în zona Rodnei se deosebea după vârstă.

Fetițele purtau părul cu cărare la mijloc, împletit în două codițe din câte trei șuvițe. Fetele mari își împleteau părul cu patru cozi (două din vârful capului și două la ceafă), unindu-le într-o coadă mare în care se puneau o petea roșie. În codițe se împletea și ață roșie.

Vara fetele purtau capul descoperit, iar iarna își puneau năframă de păr cu flori.

La Sângeorz și la Maieru, fetele își împodobeau capul cu două păunițe, adică două cercuri de pene sau mătase montate în dreptul urechilor. În față se coseau mărgelile și bumbuști roșii, iar în spate se puneau petele de toate culorile.

Femeile măritate purtau părul împletit în două cozi, denumite *șteble*, și, în mod obligatoriu, își acopereau capul cu năframă (de sărbători își înveleau capul cu năframă înfundată cu două fețe).

Pânzături

Păunițe

Portul tradițional bărbătesc

Portul bărbătesc se încadrează în tipul de costum cu izmene, cu cea mai largă răspândire în Transilvania.

Cămașa

Cămașa este confecționată din pânză de cânepă (mai ales cea pentru muncă), de bumbac sau amestecată, cânepă și bumbac. Ea este lungă până aproape de genunchi, e croită din patru lați, iar gura este în față și legată în *cetori*. Mânecele sunt largi, prinse din umăr în crețuri (tip *poncho*), în partea de jos se termină cu *cipcă* (iar azi, și cu ajur).

Cămașa *cu punte* are pe piept pături, în număr de trei, iar gura se termină cu punte (adică o bucată de pânză îngustă, aplicată orizontal).

La tineri, gulerul este ornamentat în motive florale cu bumbac colorat sau cu mărgelile și are pe margini *cipcă* croșetată cu mâna.

Pantalonii, izmenele, cioarecii

Vara, bărbații poartă izmene croite în trei lați, din același material cu cămașa. Mai târziu, izmenele au fost înlocuite cu pantaloni albi, de tip *nemțesc*, cu șliț, din bumbac în patru ițe, țesuți în *ponive* (adică ochiuri).

Atât la izmene, cât și la pantaloni, sub crac se aplică *toldee*. La brâu, pantalonii se termină cu bartă.

Iarna se poartă cioareci din pănură neagră pentru lucru și din pănură albă la sărbători. Croiala cioarecilor este *românească*, fără șliț, în patru ițe, după picior, fiecare picior fiind dintr-un lat de pănură.

Cioarecii de tip *nemțesc* au șliț, iar cusăturile sunr pe laturile exterioare ale picioarelor.

Cureaua

Peste mijloc, cămașa este strânsă cu o curea ornamentată cu motive ștanțate și cu ținte. Mai nou, cureaua se decorează cu piele vopsită.

Pieptarul

Peste cămașă, bărbații poartă pieptar din blană de miel. Pieptarul este de două feluri: pieptar *înfundat*, de culoare albă, ornamentat cu mătase neagră, și pieptar *despărțit*, tot alb, cusut cu motive florale cu mătase neagră.

Cojocul

Cojoacele sunt tot albe, cu mâneci asemenea celor femeiești.

În ultimii 60 de ani, au apărut, atât la bărbați, cât și la femei, pieptare înfundate negre, ornamentate cu pene roșii, galbene (aurii), verzi sau albastre, așezate în buchete sau în cununi.

Alături de pieptare, iarna se poartă *lecăr* negru (un fel de suman din pănură piuată, mai lung) și *căput* negru (mai scurt, ornamentat cu *sărad*).

PORTUL TRADIȚIONAL DIN SUBZONA RODNA

Încălțăminte

În picioare, bărbații au purtat opinci cu gurgui și nojițe peste obiele de lână albe. În zilele de sărbătoare se purtau cizme negre cu tureac, cumpărate de la târg.

Acoperirea capului

Pe cap, vara se poartă pălărie neagră (clop), cu boruri normale, spre deosebire de Zona Năsăudului, unde borurile sunt foarte mari.

La feciori, în jurul calotei, se pune o petea ori *gerdan* de mărgele și pană de *măgerean* (iar mai nou, asparagus). Pana se poartă pe o parte a pălăriei (Șanț, Maieru), dar și pe mijloc (Rodna).

La Maieru și Sângeorz-Băi calota este foarte joasă și pană mai lată.

Iarna se poartă cușmă (căciulă) neagră din blană de miel⁵.

Pieptar negru înfundat

căput femeiesc

Căput bărbătesc

Opinci

(Fotografiile de mai sus provin din arhiva personală a artistului Maxim Dumitraș)

⁵ Aurel Bodi, Maria Golban, *Portul tradițional românesc din Bistrița-Năsăud*, Cuvânt înainte de Florin-Vasile Șomlea, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012, pp.98-107.

Tineri în port popular din Sângeorz-Băi

Costum bătrânesc din Sângeorz-Băi

(Arhiva Ansamblului „Păunița” din Sângeorz-Băi)

Clop cu gerdan

Clop cu păun

RESTITUIRI

UNIREA ARDEALULUI ȘI PARTIDUL NAȚIONAL-LIBERAL

DR. LAURENȚIU OANEA
- Senator de Năsăud -

Domnule Președinte!

Domnilor Senatori!

Discuția Adresei de Răspuns la Mesaj s-a început în ajunul zilei de 1 Decembrie, sărbătoarea unirii noastre naționale, coincidând cu importante evenimente politice interne și externe, și s-au atins în discursurile ținute cele mai primordiale probleme, care interesează dezvoltarea vieții statului nostru național.

S-a înfierat campania revizionismului unguresc care, prin victoria repurtată la Geneva de către ilustrul nostru ministru al afacerilor străine d-l Nicolae Titulescu, și-a primit lovitura cuvenită.

S-au dezbătut problemele înzestrării armatei și s-au arătat laudabilele eforturi, pe care guvernul nostru le face pentru pregătirea apărării țării pe toate terenurile și sub toate formele.

Războaiele sunt însă și rămân în viața popoarelor întâmplări trecătoare. Nădăjduim că instrumentul păcii popoarelor, Societatea Națiunilor, va ști în orice moment să asigure pacea, precum i-a reușit aceasta prin hotărârea sa din 9 Decembrie cu contribuțiunea hotărâtoare a distinsului nostru reprezentant.

România nu are motive să provoace războiul și credem că scumpa noastră țară va fi ferită de război.

Totuși, facem și vom face totul spre a fi gata la chemarea Patriei.

Consolidarea țării

Ceea ce este însă permanent și trebuie să fie și să rămână preocuparea noastră de totdeauna, este acțiunea sistematică pentru consolidarea țării sub toate raporturile și în toate direcțiunile.

Toți bunii fii ai Țării sunt datori să-și aducă întreg prinosul lor de străduințe și jertfe pentru opera de consolidare a unirii tuturor Românilor.

Domnilor senatori, noi cei de azi din generația Unirii, avem în fața istoriei datoria să stăm în serviciul acestui imperativ național, pe care să nu-l poată nici slăbi, nici întuneca curente sociale ale acestor timpuri și să nu ne lăsăm prinși de valurile mișcărilor care frământă multe țări și multe popoare.

Românul nu poate să fie decât luptător fanatic pentru consolidarea statului lui național, căci așa l-au învățat părinții, cărturarii și poeții.

Credința patriotică a ardelenilor liberali

Noi, membrii majorității din acest onorat Senat, aleși din județele Ardealului nostru scump, însuflețiți de aceste sentimente de înaltă iubire de neam și gata la orice jertfe pentru tron și țară, ne simțim datori să facem o confesiune de credință:

1. În rândurile noastre sunt numai demni luptători pentru dezrobirea Ardealului și unirea fără condițiuni cu țara noastră.

Timpul dinaintea războiului mondial l-am folosit luptând pentru cauza națională a românismului, iar în război am fost cu toții la locul de onoare, unde trebuiau să fie toți românii; unii în corpurile de voluntari alături de soldatul român sau armatele aliate, alții în lagărele de internare, alții în închisorile ungare și austriace, suferind pentru neamul nostru.

Noi nu ne-am precupețit libertatea, nu am știut ce este lașitatea, n-am căutat refugiul la unități de pe frontul germano-austro-ungar.

Mândri, cu bagajul suferințelor îndurate, am luptat fără preget pentru pregătirea adunării naționale de la Alba-Iulia, a cărei comemorare din acest an a fost atinsă în splendoarea ei prin lipsa de armonie, arătată de Partidul Național-Țărănesc.

2. În primii ani după unire, frământați în sufletele noastre de durerea discordiei dintre frații care s-au căutat o mie de ani, dornici să contribuim la acte pozitive pentru propășirea țării noastre, am plecat de acolo unde era numai negațiune, numai ură nejustificată și numai sabotarea chiar a celor mai patriotice acte și ne-am căutat alte drumuri politice.

Drumul celor mai mulți dintre noi ne-a condus sub cutele falnicului și gloriosului steag al Partidului Național-Liberal.

Aici am găsit tradiția marilor principii politice ale libertăților, ale naționalismului, ale luptelor glorioase pentru tot ce neamul românesc a ajuns de la mici principate până la România Mare.

Aici am găsit înfăptuirile cele mai solide a tot ce are România Mare și modernă de azi.

Înrolați în Partidul Național-Liberal, ne-am oțelit puterile și am luptat în Ardealul nostru contra tuturor legendelor, a tuturor demagogiilor fără scrupule, am suferit martiraj și am suportat și acuzația de trădători ai Ardealului. Astfel am trecut în continue lupte politice cei cinci ani de guvernare ai Partidului Național-Țărănesc.

Toate cele lăsate în urma guvernării păgubitoare pentru țară a Partidului Național-Țărănesc, ne-au justificat lupta și au dovedit că nu ne-am înșelat în prevederea noastră politică.

În anul 1928, la plecarea noastră de la guvern, Partidul Național-Liberal a lăsat un Ardeal bogat, o viață economică intensă, gospodării țărănești înfloritoare, iar în toamna anului 1933, la plecarea de la cârma țării a Partidului Național-Țărănesc, am găsit Ardealul istovit materialicește, cu sufletul otrăvit și capacitatea de rezistență națională foarte scăzută. În suflete era o îndoială asupra caopacității românului de a-și putea cârmi țara. Risipa, afacerile imorale, înjugarea la străini în multe domenii ale avuțiilor publice, toate aceste elemente de dezagregare slăbeau resorturile sufletești ale poporului nostru.

Realizările unui an de guvernare

Suntem astăzi după un an de guvernare al partidului nostru și constatăm cu multă satisfacțiune că germenii dezagregării au fost distruși, iar opera de consolidare a țării progresează prin actele de guvernare și măsurile patriotice luate de guvernul nostru.

Scăpată de foametea ce bătea la ușa ardelenilor în toate județele de munte, prin politica de sistematică alimentare cu cereale, în special cu porumb, dusă de guvern în tot cursul acestui an, populația Ardealului și-a dat contribuția de muncă la refacerea căilor de comunicație, scăpând de restanțele impozitelor.

D-I I. Patraulea: Credeți ce spuneți?

D-I Laurențiu Oanea: Cred și te rog să vii la fața locului. De ce n-ați venit la Năsăud?

D-I I. Patraulea: Comparația aceasta mă interesează.

D-I Laurențiu Oanea: O voi face foarte plastic.

Data de 15 Noiembrie 1934, scadența primei rate din datoriile asanate prin legea lichidării, a însemnat pentru țărâtimea noastră scadența obligațiunii pe care și-a respectat-o cu un sfânt sentiment al datoriei.

O patriotică campanie antirevizionistă a făcut să se renască în suflete patriotismul nedezmințit al ardeleanului.

Avem profunda convingere că guvernarea actuală a partidului nostru, având încrederea Coroanei și susținută de colaborarea devotată a majorităților parlamentare, va însemna o nouă verigă în lanțul realizărilor patriotice cu care partidul nostru se înscrie și în istoria epocii de consolidare a României Mari.

Rolul lui Ion I. C. Brătianu în pregătirea adunării de la Alba-Iulia

Când acestea sunt preocupările de înalt ordin ale guvernului și partidului nostru, când factorii noștri responsabili fac sforțări supraomenești pentru a stimula îmbunătățiri în toate domeniile și pe toate țărmurile, nici chiar în zi de sărbătoare națională, cum este ziua de 1 Decembrie, - sfânta zi a unirii de la Alba-Iulia, - nu ne-am găsit la un loc pentru comemorarea evenimentului istoric.

Din contră, s-au produs iarăși izolări și s-au organizat serbări de club, unde s-au susținut lucruri contrare adevărului istoric.

Cei care am trăit acele înălțătoare clipe și am avut rol în mijlocul evenimentelor, datori suntem să restabilim adevărul istoric, chiar și cu riscul de a nu fi pe placul unor fruntași vrednici luptători care, însă, continuă cu exagerările asupra rolului personal, socotindu-se monopolizatorii faptelor și singurii reprezentanți ai Ardealului politic.

În pregătirea adunării naționale de la Alba-Iulia au avut rol toate generațiile și toți factorii politici ai națiunii române din Ardeal și Banat. Nimeni nu-și poate susține monopolul, iar contribuția conducătorilor

politici din Vechiul Regat a fost decisivă. Nu pot să las neamintit în acest loc documentul de covârșitoare importanță istorică, care a fost scrisoarea marelui și prevăzătorului Ion I. C. Brătianu, scrisă în Iași în ziua de 1 Noiembrie 1918, și trimisă, prin noi, Comitetului Național Român din Ardeal pentru a servi ca îndreptar lucrărilor pregătitoare ale adunării naționale de la Alba-Iulia.

Las să urmeze întreg textul acestei scrisori care este următorul:

Iași, Joi, 1 Noiembrie 1918

Cea mai sfântă aspirațiune a neamului se îndeplinește.

Peste suferințele trecătoare, generațiile vor râvni la zilele pe care le trăim.

Fără mirare am văzut că, despărțiți în cele mai grele împrejurări, ne-am regăsit cu aceeași simțire și cu același gând.

Grabnic acum este stăpânirea încercărilor vrăjmașe ale ungarilor, ale anarhiei, ale demagogiei, prin organizație, prin propagandă, prin forță.

Pentru organizare și propagandă, temeiul este firește: UNIREA DESĂVÂRȘITĂ A TUTUROR SUFLETELOR ȘI A TUTUROR ȚINUTURILOR. TOȚI ÎN JURUL REGELUI, CARE ȚINE DRAPELUL, SIMBOL AL ACESTEI UNIRI.

DEZVOLTARE LARG DEMOCRATICĂ: reforme electorale și agrare, condițiuni de viață pentru muncitorime care să le asigure legitimizele lor revendicări și parte de folosință la rodul muncii lor.

Azi se grăbește trimiterea forțelor armate, precum s-a cerut.

Reamintim Președintelui Dv. Întâlnirea noastră de la Sinaia, după ce fusese primit de Regele Carol, vă zic tuturor cu dragoste frățească:

CREDINȚA NOASTRĂ NE-A MÂNTUIT. SĂ PĂȘIM ÎNAINTE CU NECLINTITĂ ÎNCREDERE ÎN MENIREA NEAMULUI ȘI NEȚĂRMURIT DEVOTAMENT ÎN SERVICIUL LUI.

(ss) Ion I. C. Brătianu.

D-lor senatori, această scrisoare dusă în ședință la Arad, pe care o ținem împreună cu Partidul Social Român, - și am aici martor pe d-l senator Jumanca, - a fost ca o săgeată dumnezeiască, care a schimbat firul tratativelor de până atunci, pentru că ne-a îndrumat tot temeiul dezbaterilor. Socialiștii au fost de acord cu noi și astfel am pregătit ceea ce a ieșit din Adunarea de la Alba-Iulia.

Mistificarea adevărului istoric

D-lor, în aceeași ședință de club a sărbătoririi de la 1 Decembrie, s-a spus de d-l Iuliu Maniu că și d-sa a fost de acord ca să facem unirea fără condițiuni. Adevărul istoric nu este acesta.

D-l prof. N. Iorga: S-auzim.

D-l Laurențiu Oanea: Adevărul istoric este că dacă nu soseau tinerii voluntari, - și aduc aici omagii d-lor Deleu și Voicu Nițescu, - noi nu am fi izbutit, precum am izbutit. (Aplauze puternice).

D-lor, știm cu toții cum a crescut elanul și cele ce vorbesc, le spun după notele originale ce le păstrez din acea vreme. Ei bine, elanul a crescut în măsură ce sosea lumea din tot cuprinsul Ardealului și

UNIREA ARDEALULUI ȘI PARTIDUL NAȚIONAL-LIBERAL

Banatului fără condițiuni. D-l Maniu a sosit numai în ultima clipă. Adevărul istoric, așa cum s-au desfășurat evenimentele, este că toți Români au vrut unirea fără condițiuni, căci așa ne-a fost pregătit drumul de d-l profesor Iorga (*aplauze unanime și puternice*) și de toți mucenicii neamului.

De aceea, îmi permiteți să rezum...

D-l I. Patraulea: Râde d-l președinte Moldovan (*zgomot, întreruperi*).

D-l Leonte Moldovan, președinte: Vă rog, ce ați spus despre mine?

D-l I. Patraulea: Am observat că zâmbiți și dv. De modul cum interpretează d-l orator (*zgomot, întreruperi*).

D-l Leonte Moldovan, președinte: Eu eram la Iași când Ion Brătianu a trimis cu două mașini câțiva dintre marii patrioți. Cunosco afacerea aceasta mai bine ca dv., dar nu am dreptul să mă amestec până îi vine vremea. Eu știu cum s-a făcut unirea de la Alba-Iulia, așa cum s-a făcut, dar totuși s-a păstrat pe urmă granița, numai că s-a mutat de la Predeal la Timiș.

D-l general N. Petala: Eram la Iași comandantul unui corp de armată, când tânărul Goga, înconjurat de alți regăteni și ardeleni au cerut să ia arme din depozitele militare ca să treacă în Ardeal în vederea Adunării de la Alba-Iulia. I-am lăsat să ia arme și să treacă în Transilvania.

D-l Leonte Moldovan, președinte: Mi-aduc aminte că înainte de a trimite delegația aceasta s-a strecurat peste munți amicul nostru, d-l Boeru (*aplauze prelungite*) care fusese voluntar din armata noastră și cu acest prieten de la Năsăud. S-a dus acolo, a văzut ce este și s-a întors cu știri relativ la Adunarea de la Alba-Iulia și alte informații. De aceea, onoarea ce i s-a dat de a fi ales vicepreședinte este foarte binemeritată pentru faptele pe care le-a făcut.

Reprezentarea Ardealului politic

D-l Laurențiu Oanea: Domnilor senatori, am spus acestea pentru ca să demonstrez că, cei care au vorbit la club pentru comemorarea unirii de la 1 Decembrie 1918, nu pot fi monopolizatorii actului istoric de la Alba-Iulia.

Iar d-nii Maniu, Vaida și ceilalți luptători ai Ardealului nu sunt în drept să se considere și afirme ca exclusivii reprezentanți politici ai Ardealului. Alături de dânșii – în alte tabere politice decât în rândurile Partidului Național-Țărănesc, - suntem noi ceilalți ardeleni reprezentanți ai Ardealului, care avem cu toții la activul nostru suficientă vrednicie și bună grijă față de interesele Ardealului nostru, ca să putem fi socotiți reprezentanți tot atât de legitimi ai Românismlui băștinaș ai Ardealului.

Nu va fi fără interes să precizez că din 203 membri ai Marelui Sfat Național al Transilvaniei și Banatului, ales de Adunarea Națională de la Alba-Iulia, azi în Partidul Național-Țărănesc se mai găsesc numai un număr restrâns de sub 50%, ceilalți fiind înrolați în alte organisme politice ale României întregite.

D-l profesor N. Iorga: Dați-mi voie să vă întreb: atunci cu ce se făcea celebrul comitet de o sută (*ilaritate*)?

D-l Laurențiu Oanea: Au înrolat pe alții, d-le profesor. Eu am aici lista, căci eram pe acele vremuri cronice și vă pot pune la dispoziție multe liste.

D-l Ilie Patraulea: Va să zică, noi avem jumătate și toate celelalte partide la un loc restul.

D-l Laurențiu Oanea: Deocamdată stabilim că nu puteți să vă considerați exclusivii reprezentanți ai Ardealului. Cred că nu fac o imprudență când constat că o anumită parte din presă face mare greșală, când atribuie la două persoane rolul de a fi singurii reprezentanți ai Ardealului în fața străinătății. Dar dacă acele persoane mâine nu mai sunt, oare, noi, milioane de români ardeleni nu mai existăm? Da, noi milioanele de români ardeleni suntem în Ardealul nostru națiunea română dominantă care vrem România consolidată pentru totdeauna (*Aplauze puternice*).

Consacrarea elementelor ardeleni

Dar, este locul să recunoaștem, că ne lipsește ceva cu ce suntem în inferioritate față de frații de lupte de ieri.

Ne lipsește consacrarea și așezarea în prima linie din partea propriilor noastre partide.

Observatorul obiectiv vede inferioritatea noastră a ardelenilor sub acest aspect, dar nu ne îndoim că, în interesul bine priceput al consolidării țării, a încheșării cât mai solidă a unirii pe vecie, conducerea partidului nostru și a tuturor guvernelor va fi de acord ca să consacre și înalțe la primele posturi de comandă și elementele ardeleni. Consolidarea României unite rămâne un comandament politic stabilit de Ion I. C. Brătianu chiar în primele zile după adunarea de la Alba-Iulia, când în telegrama ce a trimis-o neuitatului Teodor Mihali, fost vice-președinte al marelui Sfat al Transilvaniei și Banatului, spunea următoarele.

D-lui Teodor Mihali, vice-președintele Marelui Sfat Național al Românilor din Ardeal și Ungaria:

Astăzi, când s-a înfăptuit visul secular, îmi reamintesc cu emoție vechea noastră colaborare și aflui în cuvintele dvs. un scump îndemn la munca pentru consolidarea României Mari, pe care, cu concursul dvs. sunt sigur că o vom asigura.

(ss) Brătianu.

Apărarea Unirii și muncă pentru consolidarea țării

D-l Laurențiu Oanea: Aceleași îndemnuri de muncă frățescă pentru consolidarea României Mari ni le dădea la fiecare ocazie mult regretații noștri șefi V. Brătianu și I. Duca.

Interesul de consolidare a țării ne impune nouă ardelenilor din Partidul Național-Liberal să rămânem la datorie, să apărăm unirea făcută fără condițiuni, să servim Ardealul și poporul ardelean, care să se simtă bine și mulțumit în patria sa.

Declarăm, că nu vom cruța nicio jertfă pentru atingerea acestui scop. Vom lumina mințile ardelenilor și le vom întări voințele ca să reziste noilor otrăvuri demagogice, care li se prepară.

UNIREA ARDEALULUI ȘI PARTIDUL NAȚIONAL-LIBERAL

Pentru Tron și Rege vom fi la postul de datorie și – după vorbele lui Ion I. C. Brătianu – vom fi prezenți toți în jurul Regelui, simbol al unității naționale, cheazășia sigură a consolidării României.

Ardelenii din Partidul Național-Liberal nu vor ezita nicio clipă în luptele și străduințele colective ale fraților români de pretutindeni, pentru ca Regele Carol al II-lea să rămână înscris în istoria domniei sale, ca Rege al consolidării României Mari. Cu aceste sentimente și cu sufletele înălțate declarăm cu entuziasm patriotic că votăm Adresa de Răspuns la Mesajul Tronului.

*(Aplauze prelungite pe băncile majorității)*⁶.

⁶ **Dr. Laurențiu Oanea (Senator de Năsăud)**, *Mesajul Tronului, Unirea Ardealului și Partidul Național-Liberal*, Discurs rostit la adresa de răspuns la Mesajul Tronului în ședința Senatului de la 17 decembrie 1934, București, 1935, pp. 3-16.

BISERICĂ ȘI SOCIETATE

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL BISERICII DE LEMN „BUNA VESTIRE” DIN CORMAIA

ELISABETA SCURTU

Începutul vieții monahale pe valea Cormaia (Sângeorz-Băi) se pierde în secolul XVII.

Tradiția, ce pune întemeierea mănăstirii Pocrov pe seama diacului Miron⁷, este întărită de existența mormintelor a doi călugări care au slujit în acest așezământ, dar de pe a căror cruci nu se poate descifra nimic⁸.

Documentele îl prezintă pe ctitor ca fiind un om instruit și evlavios, sprijinind adesea, mai ales financiar, bisericile din zonă. În 1620 este amintit printre cei care îi învățau cartea pe copiii din localitate⁹. Mai târziu bistrițenii l-au trimis la vlădica Ghenadie pentru a fi sfințit preot¹⁰, răspunsul episcopului neîntârziind să apară căci, la 17 martie 1636, le scria că „văzându-i știința (lui Miron) l-am sfințit preot pentru cinstea D-voastră”¹¹. Ancheta din 29 mai 1761 îl amintește printre cei care au contribuit la clădirea bisericii din Sângeorz, după ce prima a fost distrusă de tătari. În timpul anchetei sătenii au declarat „că vechia biserică a fost ridicată înainte cu 121 de ani însă a fost devastată de dușmani, așa că au rămas numai zidurile goale. Atunci sătenii au adunat și contribuit cu material din piatră, lemn, var, iar un popă cu numele Miron, despre care se zicea că a descoperit o comoară, a plătit pe maiestri și astfel s-a clădit actuala biserică în 1669, după cum stă în inscripție”¹². Numele ctitorului îl întâlnim și în Matricula bisericii din Maieru unde este menționat „Popa Miron care a făcut biserica din Sângeorz și toată averea a lăsat-o bisericii din Maieru”¹³.

Ștefan Meteș atribuie înființarea schitului din Sângeorz lui Pahomie din Gledin¹⁴. Acesta s-a născut în Gledin (jud. Bistrița-Năsăud) în 1660¹⁵ sau 1667¹⁶ într-o familie de preoți. După martirajul mitropolitului Iosif Budai, Petru Pencu (viitorul episcop Pahomie) împreună cu Ioan Ladoș și Vasile

⁷ **Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale** (în continuare **DJB-NAN**), *Fond Emil Precup*, dosar 316, filele 56-57.

⁸ **Ibidem**. Așezarea mănăstirii este neelucidată pe deplin (vezi **Macarie Motogna**, *Monahismul ortodox din Maramureș și Transilvania septentrională până la începutul secolului XIX-lea*, Editura Mănăstirea Rohia, Rohia, 2008, p.210-211). Sursa amintită plasează lăcașul în „Poiana Mărului pe Valea Pleșilor din bazinul Cormaia”.

⁹ **Mircea Vlădica**, *Sângeorz Băi, veche vatră de credință și cultură românească*, Napoca Star, Cluj, 2003, p. 27.

¹⁰ **Ștefan Meteș**, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, Vol. I, Editura Librăriei Arhidiecezane, Sibiu, p. 193.

¹¹ **Hurmuzachi**, **XV**, p. 1020-1021, *apud*, **Ștefan Meteș**, *op.cit.*, p. 193.

¹² **Virgil Șotropa**, *Contribuții la istoria bisericească*, în *Arhiva Someșană* în continuare AS, nr. 21, Năsăud, 1937, p. 465.

¹³ **Ștefan Buzilă**, *Monografia comunei Sâniosif sau Poiana*, Tipografia lui George Matheiu, Sâniosif, p. 2, nota 2.

¹⁴ **Ștefan Meteș**, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, vol. I, Editura librăriei Diecezane, Sibiu, 1935, p.498.

¹⁵ **Mircea Păcurariu**, *Dicționarul teologilor români*, Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 318.

¹⁶ **Scarlat Porcescu**, *Episcopia Romanului*, Editată la Episcopia Romanului și Hușilor, 1984, p. 212.

Cristea, au dezgropat trupul mitropolitului și l-au reînhumat la o mănăstire¹⁷. Pentru fapta lor au fost condamnați, Petru Pencu a reușit să fugă la mănăstirea Neamț, îmbrăcând haina monahală¹⁸, dar în timpul războiului turco-austriac s-a adăpostit la schitul Strâmba unde a stat până în 1699¹⁹. În 1704 a plecat în Rusia pentru doi ani, iar la întoarcere s-a retras la poalele muntelui Chiriac și a pus bazele unei așezări călugărești numită Pocrov. În 1706 a fost ales episcop al Romanului, slujind până la începutul anului 1714²⁰. La începutul anului 1717 a plecat în Transilvania, în această perioadă se presupune că fiind urmărit de autoritățile imperiale s-a retras la mănăstirea din Cormaia clădind schitul de aici.

Biserica mănăstirii cu timpul s-a ruinat, pe locul ei s-a edificat la jumătatea secolului XVIII un alt lăcaș tot din lemn.

Referitor la data construcției și ctitorii noii biserici pomenește o inscripție aflată deasupra ușilor împărătești care spune „Acest lucru l-am isprăvit eu popa Constantin cu ctitorul popa Iacov și popa Grigore, în anul de la nașterea lui H(risto)s 1751”²¹.

După cum reiese din conscripția din 1733, „popa Constantin” adică preotul Rus Constantin a fost hirotonit în Moldova de către episcopul Calistrat, actele de hirotonire au fost distruse însă în timpul invaziei din 1717²². A fost acceptat la unire de către vicarul Ștefan la 14 ianuarie 1726²³. Preotul Constantin a îmbrăcat haina monahală devenind, probabil, primul stareț al mănăstirii așa după cum adeverește însemnarea unui Antologhion tipărit în 1755 la Iași și care se păstrează astăzi în Arhiva Protopopiatului Bistrița-Năsăud. Această însemnare, publicată de Ștefan Meteș, spune: „Cunoscut lucru iaste cum că această carte prin strădania și cu cheltuiala cucernicului între preoți, popa odată Costan din Sângeorz, iar acum ieromonah Climent s-au cumpărat și lăsat zestre veșnică acestii sfinte mănăstire care o mănăstire așisderea de acest ieromonah au fost un întreg începută și de ale lui sârguitoare mâini isprăvită; așadar nime dintre temătorii de Dumnezeu proslavnicii și măcar cine carile se teme de pedeapsa Lui nu va putea înstreina de aici această dumnezeiască zestre. Deci fiind noi trimiși și spre aceste părți a vesti mai ales săracilor vremii acestora atâta tulburate a vindeca pe cei zdrobiți la inimă, a propovădui robilor ertare și orbilor vedere, cum zice Isaia; a chimea ziua răsplătirii, a mângâia pre toți cei ce plâng, a da celor ce să tânguiesc slavă în loc de cenușe, podoaba mărire în locul mahnirii duhului (...) am fost cercați și rugați să sămănăm acestea în mănăstirea Pocrov a Sângeorzului. Zile 20 decembrie, adecă ziua marelui mucenic Ignatie 1760, mic și netrebnic între frați Gavril Grigore, mare Stareț (...) a Sfintei Troițe de la Blaj”²⁴.

¹⁷ Nicolae Feier, *Sfântul Pahomie, episcop de Roman în Panteonul bistrițenilor*, Karuna, Bistrița, p. 25.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Scarlat Porcescu, *op.cit.*, p. 212.

²⁰ *Ibidem*, p. 214.

²¹ Marius Porumb, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII-XVIII*, Editura Academiei Române, București, 1998, p. 357.

²² Virgil Șotropa, *Două icoane istorico-statistice din anii 1714 și 1733 privitoare la preoții români din Valea Someșului*, în *AS*, Năsăud, nr. 28, an 1940, p. 23.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Ștefan Meteș, *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1936, p. 64. Exemplarul se păstrează la Arhiva Protopopiatului Ortodox din Bistrița fiind inventariat la nr. 7.

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL BISERICII DE LEMN „BUNA VESTIRE” DIN CORMAIA

Despre ceilalți doi preoți amintiți ca fiind ctitorii bisericii, popa Iacov și popa Grigore, nu avem nici o mențiune. Este posibil să fie doi dintre preoții din Maieru, Iacob al popii Petru și Grigore al popii Gavril, care sunt menționați la conscripția din 1733²⁵.

Trebuie să precizăm că în această perioadă legăturile cu Moldova, chiar dacă erau puternic monitorizate de către autoritățile imperiale, erau intense. Pentru că majoritatea centrelor monahale au fost închise, preoți și călugări treceau în Moldova, de cele mai multe ori pe poteci ascunse, se retrăgeau la vreo mănăstire în care se „instruiau” și erau hirotoniți, iar apoi se întorceau în Valea Rodnei unde învățau carte pe copiii din district sau slujeau în biserică. O dovadă și mai grăitoare despre relațiile dintre Valea Rodnei și Moldova este faptul că mănăstirea din Valea Mărului a fost clădită cu ajutorul direct al unui fost episcop moldovean.

La 9 octombrie 1752, magistratul bistrițean anunța că a venit din Moldova în Sângeorz „călugărul Vasile, fiul popii Roșu”. Așa cum era de așteptat călugărul a fost reținut, iar la interogatoriu au fost aduși și bătrânii satului Opre Pintelesc (subjude), Andrieș George și Todor Berci. Întrebați despre mănăstirea din localitate, aceștia au răspuns că „mănăstirea de pe hotar a clădit-o popa zis „Tinău” și un fost vlădică din Moldova cu numele Misail. Au terminat clădirea înainte cu trei ani și tot trei ani au lucrat la ea. Mănăstirea a fost consacrată de amintitul episcop împreună cu protopopul în prezența mai multor popi și mireni săteni”²⁶. Din același interogatoriu aflăm că „la sfințirea bisericii din Ilva Mică încă a fost prezent acel episcop precum și protopopul. A fost de față însă și vicarul episcopal de la Blaj, [martorii] nu știu, dacă acesta l-a cunoscut pe vlădică și dacă a știut ceva despre el, [sau] dacă acel vlădică a îndeplinit acolo ceva funcții bisericești. Mai târziu numitul vlădică a trecut în Moldova”²⁷.

Despre vlădica Misail ne relatează și călugărul Vasile Iacob din Feldru. Acesta a studiat 7 ani la mănăstirea Neamț, înainte de a se reîntoarce acasă a rămas o vreme și la mănăstirea Putna, unde „a fost ordonat de către un vlădică din Rădăuți, ca popă. Susnumitul vlădică se cheamă Misail”²⁸. Tot Vasile Iacob descrie și itinerariul episcopului Misail care, după ce a părăsit episcopia Rădăuțului, a „plecat încoace și încolo mai ales pe teritoriu turcesc, pe muntele Zwetabora unde sunt multe mănăstiri. De acolo a peregrinat în Valachia și Serbia și a stat câțva timp la un domn și i-a instruit copiii. Apoi a intrat prin părțile sudice în Ardeal, a venit în Districtul Valah la Sângeorz unde a petrecut aproape trei ani și a clădit aici mănăstirea. Înainte cu doi ani a trecut iarăși în Moldova, unde trăiește la mănăstirea Putna”²⁹. Călugărul Daniel, tot din Feldru, călugărit la mănăstirea Pocrov din Neamț pomenește și el că „drumul spre casă l-a dus și peste Putna și acolo a vorbit cu episcopul Misail, care înainte cu 2-3 ani a petrecut în Sângeorz în districtul de aci”³⁰.

Conform interogatoriilor citate rezultă că episcopul Misail, după părăsirea episcopiei de Rădăuți, a pribegit prin teritoriile turcești și Serbia, ajungând apoi în ținutul Sângeorzului. A rămas aici aproape trei

²⁵ Virgil Șotropa, *loc.cit.*, p. 23-24.

²⁶ Idem, *Contribuții...*, p. 125.

²⁷ Virgil Șotropa, *loc.cit.*, p. 125.

²⁸ *Ibidem*, p.121.

²⁹ *Ibidem*, p. 122-124.

³⁰ Idem, *Mănăstiri și călugări în Valea Rodnei*, în AS, nr. 27, Năsăud, an 1940, p. 124.

ani, după care s-a retras la mănăstirea Putna. Nu știm din ce motive unii autori l-au identificat pe „vlădica Misail” ca fiind Misail, mitropolitul Moldovei. Câteva date din biografia mitropolitului ne vor ajuta să aducem lumină în acest sens.

Mitropolitul Misail s-a născut în 1650³¹, păstorind patru ani la episcopia din Rădăuți, iar pe urmă, din prima jumătate a anului 1689 până la începutul anului 1701, la episcopia din Roman. Din 1701 a trecut pe scaunul mitropolitan al Moldovei, slujind până la începutul anului 1708. În urma unui conflict cu domnul Moldovei s-a retras la mănăstirea Secu unde a murit la 1 iunie 1715³².

Revenind la „vlădica Misail”, călătorul din ținutul Sângeorzului, găsim printre egumenii mănăstirii Putna pe Misail Chiselita despre care cronicarul Ion Neculce scrie că în timpul stăreției acestuia „s-a stricat paharul de ipsos rămas mănăstirii Putna de la Ștefan cel Mare”³³.

După ce a părăsit mănăstirea Putna a ajuns la episcopia din Rădăuți după alegerea lui Antonie ca mitropolit. La 17 aprilie 1729 a scris o carte de judecată, iar la 20 martie 1731 alături de mitropolitul Antonie, Daniil episcop de Roman, Ghedeon episcop de Huși și mai mulți boieri a iscălit o mărturie într-un proces a lui Nicolai Bașotă cu Maria, fiica lui Nistor Holban pentru părți din moșia Dolniceni³⁴. În octombrie 1731, împreună cu mitropolitul Antonie, a semnat actul prin care ieromonahul Sila s-a dat „spre ajutoriu bătrânului stareț Dositei de la Sihăstria Putnei”³⁵. A păstorit până la începutul anului 1735, când s-a retras și s-a călugărit la mănăstirea Putna cu numele de Mina³⁶. Melchisedec Ștefănescu l-a identificat în pomelnicul mănăstirii Putna la fila 207: „Archiereii, schimonacu Mina” menționând că „acesta a fost Mihailu episcopu la Rădăuți”³⁷. Conform anchetei din 1752, Misail a ajuns la Sângeorz în preajma anului 1749, după trei ani petrecuți aici s-a retras la mănăstirea Putna unde trăia și la 20 aprilie 1751. A murit la Putna fără să i se cunoască mormântul³⁸.

Alături de mănăstirea din Sângeorz în Valea Rodnei sunt atestate documentar în secolul XVIII încă cinci mănăstiri în: Feldru (la „Remetea”), Rebra (în Valea Vinului), Rebrășoara, Zagra și Bichigiu. Pe lângă aceste edificii în localitate exista biserica parohială așa după cum se menționa într-un document din 1 ianuarie 1755, cu ocazia pregătirilor pentru militarizarea ținutului, când Magistratul bistrițean cerea sfatul Înaltei Comisiuni în legătură cu ce trebuia observat „în privința celor patru mănăstiri din districtul valahic înființate cu învoirea locuitorilor în câmp și anume Feldru, Zagra, Sângeorz și Rebra și prevăzute cu moșii supuse dărilor, deși acești locuitori au în aceste comune alte biserici corespunzătoare”³⁹.

Mănăstirea din Sângeorz a fost ferită de represaliile generalului Bucow. După 1761 a rămas fără nici un călugăr, de altfel și în protocolul său de vizitație canonică din decembrie 1767 Rednic

³¹ **Dionisie Udișteanu**, *Misail, mitropolitul Moldovei și Sucevei*, Editura Mușatinii, Suceava, 2007, p. 39.

³² *Ibidem*, p. 100.

³³ **Dan Dimitrie**, *Mănăstirea și comuna Putna*, Institutul de Arte Grafice „Carol Gobl”, București, 1905, p. 119.

³⁴ **Idem**, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Editura Fondului Religionar Gr. Or. Al Bucovinei în Cernăuți, 1912, p. 109.

³⁵ *Ibidem*, p. 109-110.

³⁶ **Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Ortodoxe*, vol. 3, București, 1981, p. 365.

³⁷ **Melchisedec Ștefănescu**, *O vizită la câteva mănăstiri și biserici antice din Bucovina*, București, Tipografia Academiei Române, 1885, p. 38.

³⁸ **Dan Dimitrie**, *op.cit.*, p. 110.

³⁹ **Vasile Bichigean**, *Material documentar*, în *AS*, 1929, nr. 11, p. 90-91.

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL BISERICII DE LEMN „BUNA VESTIRE” DIN CORMAIA

de Oradea pomenește de o mănăstire în Sângeorz care nu are nici un călugăr⁴⁰. Pentru că bisericile goale aflate în afara satelor erau considerate ascunzători pentru hoți, în 1768 biserica a fost mutată⁴¹. La îndemnul călugărului Macarie a fost montată pe grădina lui Mălin⁴², o colină din vecinătatea satului.

Nefiind folosită și îngrijită a ajuns aproape de ruină, într-un document din 17 februarie 1837, Vicariatul scria că „biserița de lemn toată spartă și neîngrijită, cât nu seamănă decât unui lăcaș de cult de mult părăsit. Această bisericuță a fost de mult în câmp pe locul unui om privat, s-a ținut un călugăr la dânsa. Ridicând Împăratul Iosif călugării acei de pădure de pe aici, a rămas bisericuța pustie și mai târziu fu adusă în sat și pusă de-a stânga Someșului. Se face rar în ea slujba. Să fie casată”⁴³. Cu siguranță că ar fi fost demolată dacă nu interveneau sătenii care au propus mutarea, renovarea și re folosirea vechii biserici de lemn. Așa apare menționat într-un document din 17 decembrie 1849, când Vicariatul scria preoților din Sângeorz, Iacob și Lică, despre „mutarea bisericuței dintre dealuri la mijlocul satului dincolo de apă, vicariatul nu are nimic contra, dacă păreții bisericii nu sunt putrezi”⁴⁴. Această decizie a fost statornicită printr-o „Întărire” (Fig.1) iscălită, la 21 decembrie 1849, de parohul local Iacob Pop și încă alți 11 semnatari⁴⁵.

În 1890 biserica a fost trasă pe tălpi nedemontată și așezată pe malul Someșului, slujind acolo ca biserică parohială până la ridicarea actualei biserici în 1999⁴⁶. După ce a fost mutată cu câțiva metri spre a face loc noului edificiu, în 2003 biserica a fost demontată și adusă pe actualul amplasament în incinta mănăstirii din Cormaia.

⁴⁰ Nicolae Drăganu, *op.cit.*, p.118.

⁴¹ Mircea Vlădică, *op.cit.*, p. 23.

⁴² Șerban Popescu, *Odiseea unei biserici de lemn în Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice*, București, An XII-XVI, nr. 1, 2005, p. 142.

⁴³ *Acte, corespondențe și ordonanțe vicariale în Arhiva someșană*, nr. 20, Năsăud, 1936, p. 264.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 279.

⁴⁵ DJB-NAN, *Fond Vicariatul Rodnei*, dosar 13, fila 1.

⁴⁶ Șerban Popescu, *op.cit.*, p.142.

Întărire

Prin care mai înainte în numele Populului St. Georg
 să lăga, chemică) nu atât beverică noadă, cși nu,
 mai lemnele accejar vrem ale muta, b) A,
 noastră Reverintie chătră alea Sfinte ară,
 lănd, cu bună vântă cu o vom lăsa upre a
 noastră cursive nesngredite, c) Subferivi
 Cherteri mekt cu tot diavinsul ale lăgă
 prin acetea, kt vnt in sare creștătma,
 kt in local numia a o muta
 Adăvartă ned angtem, ca Maria Sua se bine,
 voceti a multoci mutarea, ce noi ar,
 septem cu cea mai Padsnchă plece,
 iune remanem

A. Maria Inale *unilistp*
 fii

St. Georg num 21ta Dec 1849.

+ Masini Gagia	} Văfătămănt	+ Roman Popp	} Sf. f. p. p.
+ Stephen Parkoni		+ Elhadu Niamz	
+ Danell Scharda		+ Leonte Schage	
+ Roman Lutu		+ Tăos Gagia	
+ Plament Buja Anjun		+ Elhadu Scharda	} g. p. p. m. s.
		+ Epma Zahorka	} g. p. p. m. s.

Amos N. ...

Corame Jacob Poppyi
 Baroch.

Fig.1 „Întărire” pentru mutarea bisericii din 21 decembrie 1849.

Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorire credincioșii din Sângeorzul interbelic

ALEXANDRU DĂRĂBAN

În perioada interbelică viața spirituală sângeorzană era dominată de existența bisericii greco-catolice care avea rădăcini adânci în această zonă ca și în majoritatea Transilvaniei.

Ortodoxia și-a refăcut apariția pe aceste meleaguri după Unirea de la 1 Decembrie 1918. Pentru a răspunde puținilor credincioși ortodocși sângeorzeni, dar și a celor din satele din zonă, s-a reîntors acasă ieromonahul Ioochim (cu numele de botez Ioan) Bâznog.

Datorită străduințelor ieromonahului Ioachim, la data de 15 august 1926 a avut actul de sfințire a Bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” de către protopopul ortodox al Bistriței (în acea vreme exista doar un protopopiat ortodox în acel ținut, actualul județ Bistrița-Năsăud, s.n.) Grigore Pletosu, asistat de protoiereul basarabean Teodosie Wolovey, de preoții Ioan Buzdug, Ioan Arcaș, ieromonahul Ioachim Bâznog și diaconul A. Todotuş⁴⁷.

Ca urmare a acestui fapt pretura plasei Rodna-Veche eliberează autorizația de folosire a bisericii ortodoxe nou edificate din comuna Sângeorzul Român trimitând adrese către Episcopia Ortodoxă din Cluj, Prefecturii, Primăriei locale și preot-profesorului de religie ortodoxă din Năsăud. Ca urmare a acestei decizii, data de 3 decembrie 1926 rămâne ca dată de renaștere a Ortodoxiei pe aceste meleaguri⁴⁸.

Rolul ieromonahului Bâznog privind creșterea numărului credincioșilor ortodocși este scos în evidență de un tablou întocmit de autoritățile locale în care redă numărul ortodocșilor din Sângeorzul Român, dar și a satelor din jur. Din datele redate în acest tablou reiese faptul că numărul creștinilor ortodocși a crescut mai mult decât se credea, comparând cu anul 1919, acum ajungând la peste 400 de suflete. Ceea ce este curios este faptul că oficialitățile locale recunoșteau Sângeorzul Român ca parohie, în evidențele forurilor superioare ortodoxe figura ca filie a parohiei ortodoxe din Năsăud. În evidențele parohiei ortodoxe din Năsăud figurau existența doar a cinci familii ortodoxe în Sângeorz ceea ce denotă un anumit dezinteres a celor din Năsăud. Probabil își luau datele din evidențele primăriei locale care era condusă de greco-catolici⁴⁹.

⁴⁷ *Renașterea*, Cluj-Napoca, 1926, nr. 35/29 august, pp. 5-6.

⁴⁸ *Arhiva Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului* (de acum încolo **A.A.V.F.C.**), Decizia nr. 2982/1926 privind autorizația de folosire a Bisericii ortodoxe din Sângeorzul Român din 3 decembrie 1926.

⁴⁹ *Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (D.J.A.N.B.N.)*, *Fond Protopopiatul ortodox Bistrița*, Document 1280/1925, tabloul nr. 475/1925.

Alexandru Dărăban

În afara ieromonahului Bâznog, în această perioadă au mai fost delegați să administreze și să slujească în filia Sângeorzul Român preoții-profesori de religie din Năsăud Ilarion Boțiu, Victor Susa și Ioan Bunea.

Ilarion Boțiu

Episcopia Ortodoxă din Cluj a luat măsura ca parohia înființată de ieromonahul Ioachim Bâznog să intre sub jurisdicția parohiei din Năsăud. Această măsură a fost luată la nici trei luni de la sfințirea bisericii. La data de 11 noiembrie 1926 trimitea o adresă către protopopul Bistriței în care-i era trasată sarcină că „... ești poftit a comunica preotului Ilarion Boțiu din Năsăud că începând cu ziua de azi îl îndatorăm să administreze și filia Sângeorgiul Român sub toate raporturile: administrativ, pastoral, cultural și economic. Se va prezenta de urgență acolo și va prelua, pe lângă inventar, biserica cea nouă cu toate ustensilele și averea de la ieromonahul Ioachim Bâznog. Va servi acolo de câte ori cere de trebuință și îi îngăduie celelalte datorii ale sale. În special, va prelua de la călugăr contractul despre închirierea caselor noastre de la băile Sângeorgiului, precum și contractul despre grădina cumpărată de călugăr de la Andresi și de la Procopiu Gagea din Sângeorgiu cu 8500 lei, deja achitați, și ni le va înainta aici în 15 zile. Se va trimite și alte eventuale acte matricole aparținătoare bisericii aceleia”⁵⁰.

Preotul-profesor Ilarion Boțiu s-a născut la data de 1 iunie 1883 în localitatea Văleni, județul Someș, fiind cu statutul de preot în rezervă. El avea și gradul militar de căpitan în rezervă⁵¹.

La sugestia autorităților bisericești superioare preotul Ilarion Boțiu întreprinde o anchetă privind-l pe ieromonahul Bâznog în concluziile căreia erau reluate acuzele formulate de autoritățile administrative și bisericești locale, greco-catolice. În urma acestei anchete apare și prima reacție, cea a profesorul Anton Domide care a fost pilonul principal în construirea bisericii, alături de călugăr. Profesorul Domide trimite un memoriu către Episcopie în care specifica că „preotul Ilarion Boțiu ne aduce pagube atât de ordin material, cât și de ordin moral, după cum urmează:

„- Domnia-sa, de câte ori descalecă la biserică, cere diurne pe care noi nu le putem plăti din lipsă de fonduri și venite;

- De câte ori a fost domnia-sa în Sângeorz, n-a rostit barem un cuvânt de consolidare a bisericii; privitor la constituirea consiliului parohial, încurajarea credincioșilor pe care îi avem și slăvirea bisericii pentru a câștiga credincioși noi, nu s-a ocupat și nici nu se ocupă de nevoile bisericești sub niciun raport.

Din aceste motive ne vedem siliți a vă cere cu toată insistența să binevoiți a ne scoate biserica de sub jurisdicțiunea parohiei din Năsăud, căci nu înțelegem niciun amestec de organe care n-au cutezanța, nici credița de a propaga, ci numai de a se institui în beneficii.

⁵⁰ A.A.V.F.C., Adresa nr. 6818/1926 către Protopopiatul Ortodox Bistrița.

⁵¹ *Ibidem*, Stat de serviciu din 23 noiembrie 1932 privind pe Ilarion Boțiu.

Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorire credincioșii din Sângeorzul interbelic

Înțelegem să fim încurajați, dar nu conturbați în propaganda noastră de românizare pentru biserica noastră de obârșie.

Atât protopopiatul districtual, cât și domnul profesor de religie din Năsăud au dovedit un simț prea adaptat la mediul ambiant catolic din întreaga regiune.

Dacă și Veneratul Consistor concepe lucrurile astfel, legându-se de forme de birocratism ierarhic, ne vedem condamnați și umiliți chiar din partea autorității noastre bisericești...

Pentru înlăturarea acestor stări, binevoitori a ne scoate de sub testamentul jurisdicțional de filie parohială și a ne aproba ca mănăstire, acordându-ne autonomia scrisă în regulamentele mănăstirești împreună cu cel puțin doi călugări și un cantor ca transformarea în mănăstire să se facă în modul curent...⁵².

Acest comportament al preotului Boțiu față de călugăr a avut ecou și în presa vremii. Ziarul „Patria” publica un memoriu-protest împotriva preotului Boțiu în care se menționa că „Nu e singurul caz ce-l încreștăm noi aici, când credincioșii au parte de preoți, pe picior de război cu credința și morala creștină. Să ferească Dumnezeu ca astfel de tipuri să ajungă la orașe unde lumea e mai conștientă de datoriile sale decât ultimul țăran de la țară.

Și, totuși, cazul îl avem în localitate în persoana preotului și profesorului Ilarion Boțiu. Năsăudul are puțini ortodocși, tocmai de aceea credem că preotul însărcinat să conducă turma își poate face mai ușor îndatoririle sale...

Preotul Ilarion Boțiu nu-și îndeplinește nici măcar o parte din datoriile sale în cei aproape trei ani de când e în localitate. Mai mult, chiar a avut îndrăzneala să afirme că e preotul Școlii Normale din Năsăud, iar nu a puținilor credincioși ce zadarnic așteaptă să se deschidă în sărbători ușa micii biserițe. Faptul e într-adevăr scandalos. Și culmea a că acest pseudo-preot e un admirator de cai și un vânător excelent. În vreme ce în celelalte biserici, în sărbători, clopotele cheamă la Liturghie, domnia-sa face diferite negustorii... Se mai întâmplă, uneori, să mai facă vreo slujbă fugitivă, dar și atunci se uită țintă la micul geam din strada Grănicerilor să vadă dacă nu cumva trece vreo trăsură cu cai frumoși.

Suntem, dar, în acest fel, expuși de a ne părăsi credința strămoșească adăugând la toate acestea că sfinția-sa face și o politică urgisită de credincioși, nemulțumirile își ajung apogeul.

În numele credincioșilor ortodocși din Năsăud, cerem, cu insistență, intervenția forurilor superioare. Până atunci așteptăm, cu resemnare, schimbarea acestor stări lamentabile⁵³.

Într-adevăr, se va implica în politică. Cert este că-l găsim pe listele județene pentru alegerile Consiliului Județean Bistrița din 5 februarie 1930 reprezentând Partidul Național-Liberal. Pe primele patru poziții ale acestei liste îi găsim pe: 1) Grigore Pletosu, protopopul ortodox al Bistriței; 2) Alexandru Haliță (fratele fostului prefect Solomon Haliță), fost vicar greco-catolic; 3) Ilarion Boțiu, preot-profesor; 4) Alexandru Gagea, primar în Sângeorz⁵⁴.

⁵² *Ibidem*, Adresa profesorului Anton Domide din 31 ianuarie 1928 către Episcopie.

⁵³ *Patria*, Anul X, Cluj, 1928, nr. 148/10 iulie 1928, p. 4.

⁵⁴ *Gazeta Bistriței*, 1 februarie 1930.

Alexandru Dărăban

De aici se poate trage concluzia presiunile extraordinare la care a fost supus ieromonahul Bâznog deoarece nu convenea nici conreligionarilor, dar nici confrăților greco-catolici. Interesul politic nu mai ținea cont de nimica.

Datorită intervenției profesorului Domide, a ecourilor din presa vremii, apoi decesului soției sale, precum și viața imorală de după aceea, la început a primit o dojană aspră, după care a fost caterisit.

Victor Susa

Victor Susa s-a născut la data de 1 septembrie 1901 în localitatea Sălișca, județul Someș. Absolvent a opt clase la Școala Normală din Sibiu care a fost echivalată pentru a se putea înscrie la Universitate. A absolvit Academia Teologică Ortodoxă din Cluj în anul 1924, la data de 1 noiembrie a aceluiași an trecând examenul de calificare preotească cu calificativul de „foarte bine”.

A fost luat în evidențele armatei la Dej fiind declarat „dispensat” ca unic fiu la mamă văduvă și săracă.

A figurat ca profesor de religie, provizoriu, în Năsăud (de la 20 octombrie 1925 până la 31 august 1926), Aiud (de la 1 septembrie 1926 până la 31 august 1928), Dej (de la 1 septembrie 1928).

În 14 noiembrie 1929 se căsătorește, iar în 29 noiembrie 1929 este hirotonit preot la Cluj⁵⁵.

Începând cu anul 1930 a fost numit paroh în Năsăud preotul Victor Susa, dându-i-se spre administrare și biserica din Sângeorz-Băi. Despre constituirea consiliului parohial a fost înștiințat și protopopul ortodox al Bistriței, preot Grigore Pletosu. Acesta recomanda preotului Susa că dacă călugărul îl împiedică să slujească, acesta să fie „reclamat, judecat, pedepsit și ridicat de-acolo, dacă e să se poată schimba ceva”⁵⁶.

La începutul lunii martie 1931 preotul Susa urmează indicațiile protopopului ortodox al Bistriței reclamând pe călugăr, mai întâi, la postul de jandarmerie local și, apoi, intentându-i proces la judecătorie.

Primul demers îl face către jandarmerie, unde depune un memoriu în care se specifica că „după ce fostul călugăr Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi nu are nicio calitate în conducerea parohiei din acest sat, vă rog să binevoiți a confisca ștampila(!) oficială parohială ce o posedă ilegal și a o înainta oficiului nostru.

Și pentru că domnia-sa, niciodată n-a avut calitatea de conducător al acestui oficiu, vă rugăm să binevoiți a-i lua și o declarație în care să arate proveniența ștampilei, ca să nu fim obligați a sesiza Parchetul spre a-i califica fapta și a o pedepsi în consecință.

Totodată, vă mai rugăm să binevoiți a-i pune în vedere ca nu cumva să încerce a produce tulburare cu ocaziunea Botezului Domnului, ca și anul trecut, când fără niciun drept, înșelând poporul cu aghiasmă

⁵⁵ A.A.V.F.C., Stat de funcțiuni ale d-lui Victor Susa din anul 1929.

⁵⁶ *Ibidem*, Adresa nr. 114 din 8 martie 1931 a protopopului Bistriței către Episcopia Ortodoxă din Cluj.

Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorie credincioșii din Sângeorzul interbelic

sfințită de domnia-sa, a cutreierat satul în ajunul Bobotezei. N-are drept să umble pe la casele oamenilor cu Crucea, ca preot, iar dacă, totuși, nu va da ascultare, rugăm să fie înaintat, cu acte, Parchetului pentru a-și primi pedeapsa conform legii de organizare bisericească și legii cultelor⁵⁷.

În urma celor sesizate de parohia ortodoxă din Năsăud, călugărului îi este luată o declarație abia în 9 ianuarie 1932 de către jandarmeria din Sângeorz-Băi, declarație pe care o redăm în cele ce urmează: „Subsemnatul Ioachim Bâznog, de ani 63, român, religia greco-ortodoxă, călugăr și preot duhovnic, născut și domiciliat în comuna Sângeorz-Băi, județul Năsăud, cu privire la reclamația parohiei ortodoxe române din Năsăud, declar următoarele:

„Este adevărat că subsemnatul posed ștampila oficială parohială. Această ștampilă este confecționată de subsemnatul în anul 1926 cu știrea domnului protopop Grigore Pletos și a Episcopiei Ortodoxe din Cluj, de la care dată până în prezent nu m-am folosit de ea, nici n-am aplicat această ștampilă pe acte oficiale. Ștampila nu o pot preda parohiei din Năsăud, pe motiv că subsemnatul sunt trimis în judecată și până la terminarea judecătii, n-o pot preda nimănui.

În ceea ce privește umblatul cu Crucea pe la casele oamenilor cu ocazia Botezului Domnului, declar că m-am conformat întocmai provocării parohiei ortodoxe din Năsăud, n-am fost la niciun credincios cu Crucea cu ocaziunea Botezului Domnului.

Această declar, susțin și semnez propriu, după ce mi s-a citit prezenta declarație,
Sângeorz-Băi, la 9 ianuarie 1932⁵⁸.

După cum reiese din declarația călugărului, acestuia i s-a intentat un proces, deci era chemat în instanță pentru a fi judecat. Judecătoria Bistrița, trimite o adresă către protopopul ortodox din Bistrița în care i se cereau date și lămuriri la cauza situației bisericii ortodoxe din Sângeorz-Băi.

Văzând amploarea pe care o ia procesul, în sprijinul călugărului intervine dr. Laurențiu Oanea (greco-catolic), senator de Năsăud, dar și în calitate de avocat, care trimite o petiție Consiliului Național Bisericesc, precum și Episcopiei Ortodoxe din Cluj în 4 februarie 1932. Printre altele menționa că „...în interesul bine priceput al Bisericii și al propagandei necesare, în interesul Ortodoxiei, aş recomanda cu căldură ca Episcopia din Cluj să lase funcțiunea de administrator parohial pe ieromonahul Ioachim Bâznog, în baza drepturilor deja acordate și ca o recunoștință pentru zidirea bisericii și achizițiile făcute de domnia-sa.

Procedându-se altfel, se va pierde toată averea bisericească și interesele Ortodoxiei din această localitate, și nu numai, vor suferi foarte mult⁵⁹.

„O boală de scurtă durată, dar cu atât mai periculoasă cu cât întârzie suprimarea ei — apendicita — l-a răpus în mod crud în clinica V din Cluj pe tânărul preot și profesor Victor Susa din Năsăud, în vârstă de abia 31 de ani. Vestea morții lui a fost o dureroasă surpriză, și încă de anul nou, atât îndureratei soții și familiei, cât și enoriașilor și tuturor celor ce l-au cunoscut, prieteni și colegi.

⁵⁷ *Ibidem*, adresa pr. V. Susa către postul de jandarmi Sângeorz-Băi cf. dosar 382/920.

⁵⁸ *Ibidem*, Adresa nr. 1464 din 11 ianuarie 1932 a Postului de jandarmi Sângeorz-Băi.

⁵⁹ *Ibidem*, Copie după petiția dr. Laurențiu Oanea înregistrată în Consiliul Național Bisericesc cu nr. 259/1932 și la data de 4 mai 1932 la Episcopia din Cluj.

Alexandru Dărăban

Victor Susa a fost un preot vânjos la suflet, hotărât în acțiune, harnic și neostenit în lupta cu vorba, cu scrisul și cu fapta pentru apărarea, învierea și consolidarea bisericii noastre. Cu deosebire în Năsăud a fost un pion adevărat al ortodoxiei noastre, apreciat și temut și de neprieteni.

Paralel cu activitatea desfășurată în parohie — cu rezultate impunătoare — apoi la catedră și în nenumăratele grupuri de credincioși de pe Valea de sus a Someșului, de la Beclean până la Rodna, a excelat ca orator și conferențiar distins între preoții protopopiatului Bistriței — unde sunt atâția de seamă — asemenea a fost un apreciat colaborator al foii noastre. Golul lăsat de el în rândurile preoțimii noastre va fi cu greu umplut, cu unul tot atât de activ, de priceput și de potrivit locului ce-l ocupă.

Înmormântarea a avut loc în ziua de 3 Ianuarie la capela cimitirului central din Cluj. Prohodul a fost săvârșit de prot. dr. Sebastian Stanca, Laurențiu Curea și Dumitru Antal, preoții Teodor Ciuruș-Rusul-Bârgăului, N.Cristea-Susenii-Bârgăului și diacon V. Bogdan. Răspunsurile le-a dat corul Academiei Teologice sub conducerea prof. dr. V. Petrașcu. Panegiricul l-a rostit dr. Sebastian Stanca, consilier eparhial, relevându-i însușirile de preot distins și activitatea frumoasă ce a desfășurat-o defunctul ca profesor și ca paroh în Năsăud. Prot. Dumitru Antal a rostit un cuvânt de omagiu din încredințarea P. Sf. Sale Episcopul Nicolae Ivan. Pr. T. Ciuruș a vorbit în numele protopopiatului din Bistrița și al colegilor preoți; d-l prof. Iarion Boțiu, în numele enoriașilor din Năsăud, iar d-l prof. I. Șuteu, în numele profesorilor de la liceul grăniceresc din Năsăud. Din partea protopopiatului a participat ca delegat și preotul I. Buzdug din Josenii-Bârgăului, iar din partea parohiei și a colegilor, pe lângă cei amintiți, au mai fost domnii Costache Albu, prof. și episcop I, Adrian Olinic, prof., Octavian Berindei, directorul poștei, episcop al II-lea, Laur. Berindei și domnișoara Maria Grecu, profesor.

Îl jelește o soție nemângăiată, o mamă, surori, cumnați și alte rudenii, cărora le transmitem sincerile noastre condoleanțe, însoțite de profunda noastră durere pentru pierderea unui distins coleg și prieten⁶⁰.

Preot Ioan Bunea

Preotul și pedagogul Ioan Bunea s-a născut în 16 septembrie 1906, în Lunca Arieșului, județul Alba, trecând la cele veșnice în 6 iulie 1990, în Cluj-Napoca.

Studii secundare le-a făcut la Liceul din Turda (1919-1926), cele superioare la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj (1926-1930) și la Academia Teologică din Cluj (1926-1930), licența în Filosofie la Cluj (1931) și în Teologie la Chișinău (1936).

A funcționat ca profesor de Religie (cu examen de capacitate) la Liceul din Năsăud (1933-1939), în paralel activând ca preot în Năsăud și Sângeorz-Băi (1933-1939).

⁶⁰ *Renășterea*, Cluj, Anul XI, 1933, nr. 1/8 ianuarie, p. 7.

Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorie credincioșii din Sângeorzul interbelic

Profesor la Seminarul Pedagogic Universitar din Cluj 1939-1940 și (1945-1948) și la Liceul din Turda (1940-1945), Lector de Limba greacă la Institutul Teologic Universitar din Cluj (1948-1952), Profesor la Școala de cântăreți și Seminarul teologic din Cluj (1952-1959).

Preot paroh în Someșeni-Cluj (1964-1969), preot la biserica „Schimbarea la Față” din Cluj (1969-1981), paralel utilizat ca profesor la Seminarul teologic din Cluj (1972-1981); a suferit o detenție de mai mulți ani în închisorile comuniste (1959-1964)⁶¹.

Începând cu anul 1933 a fost repartizat ca preot și profesor de religie ortodoxă în Năsăud părintele Ioan Bunea. Totodată a primit însărcinarea de a sluji și la filia Sângeorz-Băi unde era construită o biserică ortodoxă de către ieromonahul Ioachim Bâznog, biserică care se afla cam la 3 km. de stațiune.

Primele demersuri le face la începutul anului 1934 (15 ianuarie) când trimite un memoriu pe adresa Episcopiei Ortodoxe din Cluj în care își exprima intenția de a construi o biserică în zona Băilor Sângeorzului. La data de 22 ianuarie 1934 Consiliul Episcopiei Ortodoxe Române din Cluj îi răspunde printr-o adresă semnată de episcopul Nicolae Ivan și secretarul Episcopiei, părintele Curea:

„... îți răspundem că am încredințat pe anteprenorul Gheorghe Vidican din Nimigea, om de deplină garanție și capacitate în materie de zidiri de biserici, ca să ne prezinte un proiect și deviz de adoptare a casei noastre din Sângeorz-Băi în biserică și un proiect de zidire a unei biserici noi din temelie, din lemn, dar frumoasă și în stil ortodox-moldovenesc, ca cea din Sovata, în mijlocul grădinei acestei case.

L-am îndrumat să ia contact personal cu d-ta, așa că împreună să mergeți odată la Sângeorz și să opinați în această chestiune acolo pe teren.

După ce vom avea gata și ales proiectul de plan și vom cunoaște și devizul de cheltuieli – precum și raportul d-tale despre situația de până acum asupra colectei pentru această zidire, vom înainta o cerere pentru ajutor și d-lui ministru Alexandru Lapedatu și Ministerului Cultelor și astfel sperăm ca prin luna mai să începem acea zidire de biserică și la începutul sezonului de băi din a.c. s-o și sfințim cu ajutorul lui Dumnezeu.

D-ta vei interveni și la fabrica de scânduri din Ilva-Mică pentru a ne da chiar gratuit, dacă se poate, materialul de construcție necesar.

Deci, te poftim să-i scrii lui Gheorghe Vidican din Nimigea să vină în ziua fixată de d-ta la Sângeorz, să facă proiectele de zidire și să ni le promoveze cât mai iute nouă, iar d-ta raportul cu situația colectei de până azi, a averii bisericii din Sângeorz-Băi, a pietrei adunate, etc., - așa ca cererea pentru ajutor s-o putem baza pe date precise și concrete și s-o putem înainta de votarea bugetului pe exercițiul nou 1934/1935”⁶².

⁶¹ <http://www.crestinortodox.ro/dictionarul-teologilor-romani/ioan-bunea>.

⁶², A.A.V.F.C., Documentul nr. 429/1934.

Alexandru Dărăban

În urma acestei solicitări părintele Bunea ia legătura cu Gheorghe Vidican care întocmește un deviz de cheltuieli care se ridică la suma de 253.339, constatând că prețurile erau exagerate. Executarea lucrărilor era estimată la 170.000 lei, la care se adăuga încă 15.000 lei costul țiglei. Filia din Sângeorz-Băi dispunea de următoarele sume de bani:

- Banca *Aurora* Năsăud, 80.802 lei;
- Banca *Albina* Cluj, 5.040 lei.

Deci, în total 85.842 lei. Pe lângă acestea mai dispuneau de 15 mierțe de piatră, precum și cantitatea de 200 metri cubi de lemn votați de primăria comunală⁶³.

La data de 1 martie 1934 solicită printr-o adresă primăriei din Sângeorz-Băi alocarea sumei de 25.000 lei, ca ajutor „pentru biserica ortodoxă română din localitate, care se va clădi pe raza stațiunii *Hebe*, pentru a înfrumuseța și mai mult stațiunea și a servi de local de închinăciune oaspeților selectți care vin în stațiune. Zidirea noii biserici nu tinde la jignirea altor credințe, ci la traducerea în fapt a unui vis frumos, realizabil”⁶⁴.

La data de 5 martie 1934 este convocată ședința extraordinară a Consiliului comunei Sângeorz-Băi sub președenția lui Gagea Alexandru, primarul comunei, Oancea Ioan, notar și în prezența membrilor Roman Timoce, Bulța Alexandru, Ogâgău Grigore, Jojă Mihăilă, Domide Cordoș, Niculai Maxim, Petrașc Maxim, Pop Ioan și Hâruța Maxim, fiind absent Cârțu Costan (motivată).

„Consiliul comunal având în vedere scopul nobil, precum și intențiunea frumoasă de a se clădi o biserică în comună, având în vedere serviciul imens ce-l aduce stațiunii și reclama ce se face prin construirea noii opere de artă, ... ținând cont de sarcinile pecuniare ale comunei, ... hotărăște și aprobă alocarea în bugetul anului 1934/1935 a sumei de 15.000 lei ca ajutor pentru biserica ortodoxă din localitate, în scopul de a se contribui la clădirea ei și cât mai urgent posibil. Suma se va aloca în bugetul stațiunii *Hebe*, sub titlul „Biserica greco-ortodoxă română – ajutor de clădiri”⁶⁵.

Spre sfârșitul lunii iulie 1935 se fac mai multe cereri către primărie privind atribuirea unui teren pentru construirea bisericii. Pentru a lua în discuție aceste cereri s-a convocat o ședință extraordinară a Consiliului comunal la data de 1 august 1935 sub președenția d-lui Gagea Alexandru, primarul comunei, Oancea Ioan, notar, consilierii locali Ogâgău Grigore, Maxim Petrașc, Hâruța George, Haliță Alexandru, Pop M. Ioan, Nicolae Maxim, Larionesi Maxim, Traian Șpaimoc și Timoce Traian. La ședință a asistat și d-l Sohorca Iustin, administratorul stațiunii *Hebe*. A lipsit d-l Chintăoan Aurel, protopop greco-catolic⁶⁶.

„S-a luat act de cererile d-lor Baba Alexandru, protopop ortodox de Alba-Iulia și consorții, precum și adresa Parohiei ortodoxe române din loco și se aprobă ca pentru

⁶³ *Ibidem.*

⁶⁴ *Ibidem.*

⁶⁵ *Idem*, Proces verbal nr. 4/1934.

⁶⁶ *Idem*, Proces verbal nr. 11/1935.

Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorire credincioșii din Sângeorzul interbelic

credincioșii ortodocși români aparținând religiei dominante a statului, să ridice un local de închinăciune pe locul cedat de comună în mod cu totul gratuit în acest scop, descris mai jos, și anume: terenul viran din stânga brutăriei actuale în fund, spre Alexandru Ionel, 9 metri de gardul actual, 8 metri lățime pentru biserică și 3 metri pe lângă local, deci în total 14 metri lărgime, 22 metri lungime, cu frontul, respectiv altarul, spre răsărit, către dr. Tanco, ușa de la intrare de la apus, actualul drum ce duce spre vilele dr. Oanea și Mihalca, precum și terenul necesar înaintea intrării.

Parohia ortodoxă română va trebui ca în termen de doi ani să clădească pe acest teren localul de închinăciune...⁶⁷.

La data de 23 septembrie 1935 părintele Ioan Bunea face, în același timp, o comunicare verbală și un raport oficial asupra celor hotărâte de administrația locală sângeorzană către Episcopia Ortodoxă din Cluj. În urma celor prezentate de părintele Bunea, în date de 24 septembrie 1935 Consiliul Episcopiei Ortodoxe din Cluj întrunit sub conducerea P.S. Nicolae Ivan, având ca secretar pe părintele Curea, a stabilit că:

„1. Locul promis de comuna politică pentru zidirea bisericii noastre din Sângeorz-Băi, pe lângă că este donat condiționat și de o condiție inacceptabilă, mai este – după expertiza făcută la fața locului de către inginerul serviciului tehnic al județului Bistrița – și apăsător – ceea ce ar necesita fundații de tot costisitoare, de peste 50.000 lei în plus față de deviz.

2. Că locul din grădina casei noastre eparhiale este deplin corespunzător din toate punctele de vedere și nu-i apăsător ca celălalt, despre care s-a convins după săpături.

3. Că în acest scop dispunem de 80.000 lei în numerar, sumă suficientă pentru punerea bisericii sub acoperiș.

4. Că restul necesar pentru terminarea acestei biserici, în caz de extremă necesitate, îl va colecta în proxima sesiune balneară de acolo.

5. Că pe ofertantul Gheorghe Pleș din Năsăud îl cunoaște personal și ca pe un om de deplină garanție materială și morală, - decidem ca biserica noastră din stațiunea climaterică balneară din sângeorz-Băi, să se edifice pe locul grădinei casei noastre eparhiale de acolo, după planul aprobat..., conform cerințelor canonice și prin antreprenorul Gheorghe Pleș, pentru suma de 83.759 lei concretizată în oferta sa alăturată, din materialele Eparhiei aflătoare pe șantier.

În acest înțeles, parohul Ioan Bunea din Năsăud și Sângeorz-Băi, în calitate de reprezentant al Consiliului nostru eparhial, va încheia și semna contractul cu antreprenorul în două exemplare originale, pe care ni le va promova spre aprobare, va cere autorizația de zidire, va oficia sfințirea pietrei fundamentale și va începe edificarea bisericii.

⁶⁷ *Ibidem.*

Alexandru Dărăban

Anexăm și două modele de contracte și condiții speciale spre întregire și semnare de părțile contractante.

Înainte de începerea lucrării, însă și deodată cu restituirea urgentă a acestora, ni se va trimite și actul de expertiză negativă de la inginerul județean, și actul de donație condiționată de la primăria comunală menționate...

Extrădarea depozitului de aici, de 51.400 lei, o vom face deodată cu aprobarea contractului de zidire⁶⁸.

Contractul privind edificarea bisericii va fi încheiat de cele două părți, respectiv părintele Bunea și Gheorghe Pleș, în Năsăud la data de 9 octombrie 1935, în sumă de 83.759 lei, cu o perioadă de garanței de 20 de ani⁶⁹.

În toată această perioadă s-au făcut demersuri pentru aprovizionarea cu material lemnos necesar construirii bisericii către Societatea „Regna” care, la data de 21 octombrie 1935, dau un răspuns negativ „că nu pot satisface cererea parohiei pentru 150 metri cubi material lemnos”⁷⁰.

La data de 30 octombrie are loc adunarea parohiei ortodoxe din Năsăud care hotărăsc ca sfințirea pietrei fundamentale să aibă loc „Duminică, 3 noiembrie 1935, ora 12,30”⁷¹. Tot în această ședință s-a hotărât întocmirea unei liste cu cei care vor fi invitați la acest eveniment, printre aceștia numărându-se:

- Oficiul parohial greco-catolic, preot Aurel Chintăoan;
- Școala primară, prin M. Lupoai;
- Notarul comunal Oancea;
- Primăria comunală, Grigore Ogâgău;
- Medic de circumscripție, dr. Oana;
- Percepția;
- Oficiul poștal, d-l Stupariu;
- Gara CFR;
- Jandarmeria;
- Administrația băilor *Hebe*;
- Administrația sanatoriului *Ciuta*;
- Administrația sanatoriului *Hebe*⁷².

S-a mai hotărât la această adunare parohială din Năsăud și formula *Actului de fundație* pe care vi-l prezentăm în rândurile ce urmează: „Ziditu-sa acest locaş de închinare cu hramul „Schimbarea la Față” în stațiunea balneo-climaterică Sângeorz-Băi, în zilele marelui rege Carol al II-lea (anul 1935-1936), Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române fiind Î.P.S. dr. Miron

⁶⁸ A. A. V. F. C., Documentul nr. 6232/1935.

⁶⁹ *Ibidem.*

⁷⁰ *Ibidem.*

⁷¹ *Idem*, Documentul nr. 158/1935.

⁷² *Idem*, Documentul nr. 159/1935.

Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorie credincioșii din Sângeorzul interbelic

Cristea, Mitropolit al Ardealului Î.P.S dr. Nicolae Bălan, iar Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului P.S. Nicolae Ivan, organizatorul providențial al reînviatelor Episcopii a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, prin râvna smeritului preot Ioan Bunea și cu sprijinul material al vizitatorilor din stațiune, precum și cu ajutorul administrației băilor „Hebe”.

Sângeorz-Băi la⁷³.

Fabrica de cărămidă și țigle din Diciosânmărtin „Hercules” (județul Târnava Mică) anunță printr-o carte poștală parohia din Năsăud, la data de 7 decembrie 1935, că a trimis spre gara Sângeorz-Băi un vagon cu 7.072 țigle și 450 coame pentru biserică ce se construia⁷⁴.

Se poate că lucrările de edificare a bisericii au decurs în liniște în această perioadă. În vara anului 1937 are loc o ședință a Parohiei ortodoxe din Sângeorz-Băi care constata terminarea edificării bisericii. S-a hotărât tipărirea unor invitații (tipărite la Tipografia Culturală Năsăud) care aveau următorul conținut:

Parohia Ortodoxă Română din Sângeorz-Băi

cu onoare vă invită la

SFINJIREA BISERICII

care se va face în ziua de 18 iulie a.c., orele 9,30 a.m. din partea P. S. Sale Episcop Nicolae Colan al Clujului.

Răspunsurile liturgice le vor da corul mixt din Mijloceni Bârgăului dirijat de preotul Augustin Pop.

După terminarea actului sfințirii se va face o recepție la casele episcopale, iar la 1,30 va fi un banchet în sala restaurantului Hebe. Doritorii de a participa la banchet sunt rugați să anunțe oficiul parohial cu cinci zile înainte.

Seara la orele 9, corul de mai sus va da un concert urmat de dans la sala Hebe în favorul bisericii, pentru acoperirea datoriilor contractante cu edificarea⁷⁵.

Acestea au fost demersurile (în mare parte) pentru edificarea bisericii ortodoxe din stațiunea Sângeorzului, urmând ca actul sfințirii să aibă loc conform celor menționate de oficiosul Episcopiei, „Renașterea”, date pe care le prezentăm în rândurile ce urmează:

„La Sângeorz P. S. Sa a fost salutat de autoritățile civile și de preotul unit, apoi s-a îndreptat spre Valea Hebe, unde e noua biserică. O bisericuță mică în stil bizantin, cu două cupole și situată într-un loc pitoresc. La poalele unui deal împădurit, dangătul clopotelor ei răsună armonios și se răspândește până departe, unde zarea iar e închisă de alte dealuri împădurite. Iconostasul e o adevărată operă de artă, executată de elevii gimnaziului

⁷³ *Ibidem.*

⁷⁴ *Ibidem.*

⁷⁵ *Idem*, Document nr. 99/1937.

Alexandru Dărăban

industrial din Prundul-Bârgăului, sub conducerea d-lui prof.maestru Iosif I. Munteanu, după proiectul d-lui director C. Mihăilescu. Pe un fond albastru, plăcut ochiului, deasupra ușii împărătești e *Crucifixul, Pantocratorul și Cina cea de taină*, în care se văd și casele din jur, pictate după o închipuire destul de verosimilă. În dreapta și în stânga sunt scene biblice, executate artistic: *Botezul Domnului, Intrarea în Biserică, Înălțarea Domnului*. Iconostasul e aurit pe margini în chip foarte meșteșugit de zincografia Tizian din Cluj.

La poarta bisericii P. S. Sa a fost întâmpinat de harnicul părinte prof. Ioan Bunea. Într-o scurtă cuvântare Cucernicia Sa a arătat importanța acestui sfânt locaș de închinare, zidit într-o stațiune balneară. Aici se vor închina țărani din localitate și înalți demnitari veniți de departe. Va fi un loc de mângâiere pentru toți.

P. Sf. Sa e așteptat de un întreg sobor de preoți, dintre care amintim pe P. C. Consilieri eparhiali Dr. Seb. Stanca, Dr. Vasile Sava, prot. Al. Baba și preoți din jur.

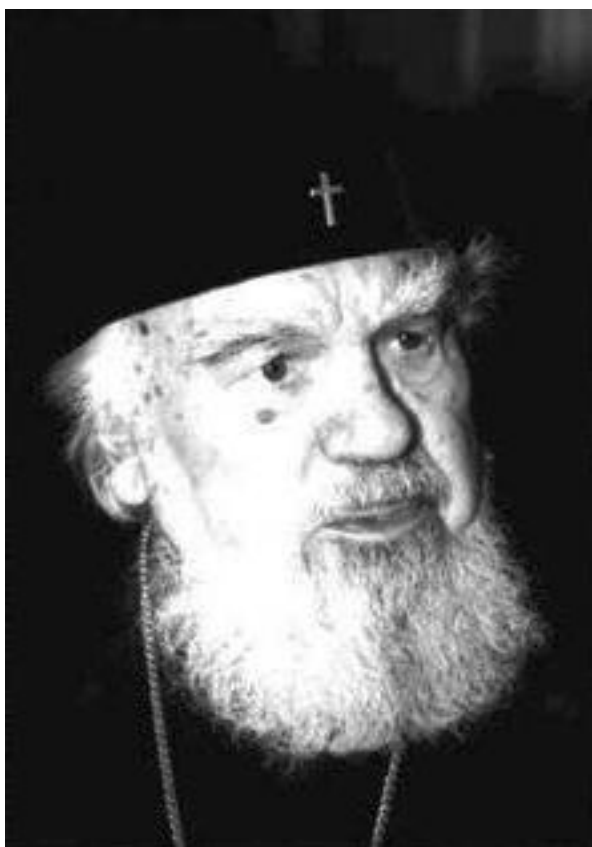
După înconjurarea bisericii, în accentele armonice ale cântării „Luminează-te, luminează-te noue Ierusalime”, executată artistic de corul din Josenii-Bârgăului, condus de părintele A. Pop, și după ritualul obișnuit al intrării cu acel impresionant „Deschideți voi boieri porțile voastre”, P. Sf. Sa a stropit și interiorul, apoi a urmat Sf. Liturghie. Răspunsurile au fost date tot de același cor al părintelui August. Pop din Joseni. În timpul Sf. Liturghii a fost hirotonit preot, tânărul absolvent de teologie Iosif Florea și s-au sfințit odăjdii preoțești. După S. Liturghie P. S. S. Episcopul Nicolae Colan a rostit pe treptele bisericii un cuvânt de o rară frumusețe, mulțimii de credincioși veniți din toate satele vecine.

P. Sf. Sa pleacă de la ectenia: „încă ne rugăm pentru cei ce iubesc podoaba casei Tale.” Arată importanța pe care o are o biserică. Ea trebuie zidită chiar înainte de școală, de primărie și de alte instituții. Acestea sunt numai pentru unii, pe când biserica e pentru toți, tineri și bătrâni, bogați și săraci. În Sângeorz, biserica e foarte necesară, pentru că aici vin nenumărați bolnavi spre a-și găsi sănătatea trupească. Dar odată cu sănătatea trupească, trebuie să-și refacă și sănătatea sufletească. La Sf. Liturghie s-a citit Evanghelia Slăbănogului din Capernaum. Precum acelu slăbănog, Mântuitorul i-a dat și sănătate sufletească și trupească, tot așa și vizitatorii le caută pe amândouă. P. S. S. Episcopul laudă fapta frumoasă a credincioșilor care au contribuit la înălțarea acestui sfânt locaș de închinare. Dacă ar fi să se graveze o inscripție, P. Sf. Sa ar scrie: „*Bonus intra, melior exi.*” Cel ce intră cu credință, iese întărit sufletește, iese mai credincios. P. Sf. Sa Episcopul își încheie frumoasa cuvântare binecuvântând poporul.

După aceea P. S. Sa a botezat sutele de credincioși. La ora 1 s-a făcut o recepție în casa parohială, după care a urmat o masă frățească⁷⁶.

⁷⁶ **Iosif Naghiu (student teolog)**, *Renașterea Ortodoxiei în Țara Năsăudului – Sfințirea bisericii din Sângeorz*, în „Renașterea”, Anul XV, Cluj, 1 august 1937, nr. 31-32, pp. 1-2.

RĂNILE COMUNISMULUI

Crăciunul în pușcărie cu părintele Bartolomeu Anania, anul 1943

Se apropiau Sărbătorile. Într-o bună zi am fost chemat în biroul comandantului.

– Ascultă, părinte, dumneata ești singurul popă în pușcăria asta. Vreau să profit de ocazie și să am slujbă de Crăciun.

I-am explicat că eu nu sunt preot, ci numai diacon.

– Diacon-nediacon, mie să-mi faci slujbă de Crăciun! Acolo, în țarc! O să ia parte toți deținuții și corpul de gardă. Și să predici despre Nașterea Domnului și pacea de sus. I-am spus lui Teofănescu să-mi facă un cor de colinde, cu legionarii lui. Le-am dat ce trebuie, să facă și o stea. Și dumneata să-mi spui ce-ți trebuie, și dau ordin să ți se aducă.

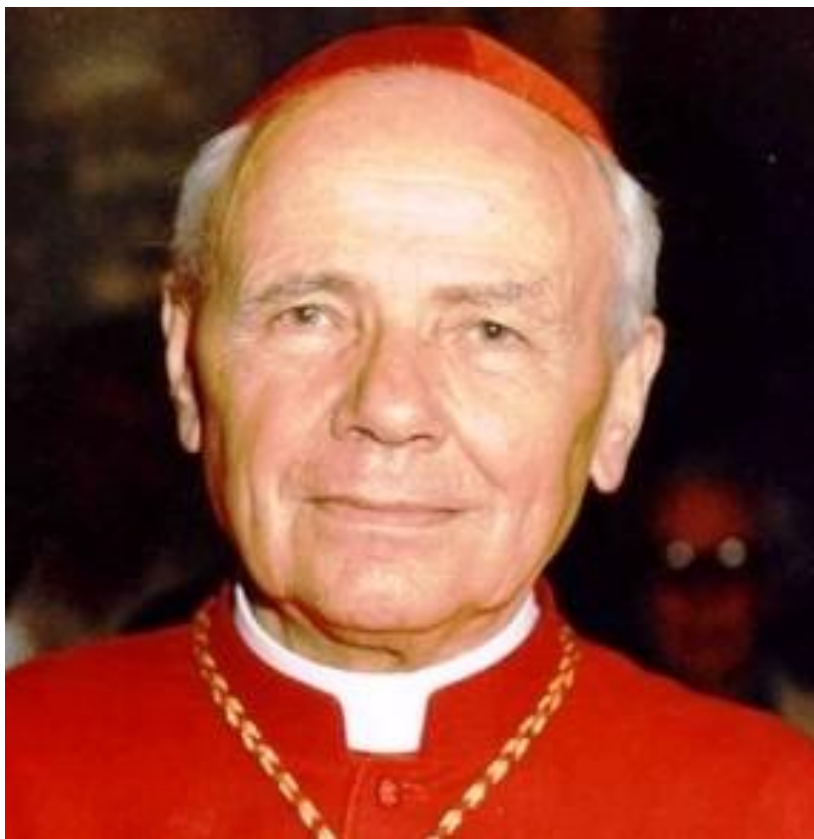
Ne-am înțeles!

A fost în anul acela, 1943, un Crăciun de neuitat, în țarcul cel mare al închisorii de pe Negru Vodă [București n.n], pe zăpada bătătorită de tălpile pușcăriașilor. Chiar și condamnații la moarte fuseseră scoși din lanțuri și puși la rând, în careu, să asculte slujba, în timp ce santinelele se ordonaseră împrejurul gardului de sârmă ghimpată, întărită de patru ostași culcați, cu mitraliere în poziție de tragere. Corpul de gardă, cu ofițerii în frunte – și cu comandantul însuși –, asista din balcon. O masă așternută cu un cearceaf alb, în mijloc, era altarul, pe care așezasem o cruce, icoana Nașterii Domnului și o carte de slujbă. Îmbrăcat în stiharul diaconesc, cu orarul pe umăr, aveam la îndemână și o cădelniță cu tămâie, totul adus de la mănăstirea Antim, prin părintele Grigore, care acum venea liber la închisoare, să-și viziteze și asiste prietenul. Cum diaconul nu are voie să îmbrace stiharul fără binecuvântarea unui preot, luasem blagoslovenia părintelui Firmilian, tot prin mijlocirea lui Grigore. În careu, alături de altarul improvizat, era Teofănescu cu toată grupa de legionari, în fața cărora strălucea o splendidă stea de Crăciun, luminos împodobită de cei mai iscusiți meșteri ce se putuseră afla printre deținuți. Serviciul a constat din slujba Utreniei și a Obedniței, cu accent deosebit pe troparul, condacul și catavasiile Nașterii... Hristos se naște, măriți-L, Hristos din ceruri, întâmpinați-L ! Hristos pe pământ ! Înălțați-vă, cântați Domnului tot pământul, și cu veselie laudați-L, noroade, că S-a preaslăvit! E greu de spus câtă veselie putea fi în celebrarea acestui praznic acolo, în țarcul de sârmă ghimpată al pușcăriei de pe Negru Vodă, dar sunt sigur că o anume bucurie interioară, un anume sentiment al libertății spiritului, care înfrunta gărzile și mitralierele dimprejur, ne copleșise pe toți. Era liniște mare pe fețele supte ale acelor osândiți, încovoiați sub destine, iar corul a avut inspirația de a cânta răspunsurile încet, dulce, frumos, nuanțat, lipite pe împrejurare. Era ger, iar nouă ni se făcuse cald și bine. Am ținut și predică, una din predicile mele de zile mari, adresată direct osândiților și celor care-și așteptau osânda. Am văzut lacrimi înochii multora, și cred că nici eu nu eram departe. Apoi corul a cântat colinde; pe cele mai cunoscute le-a cântat toată suflarea. La prânz li s-a dat deținuților mâncare cu carne și, pe răspunderea comandantului, câte o jumătate de pahar de vin. Când mă gândesc că mai târziu am petrecut alte șase Crăciunuri la celulă, într-o tăcere grea, copleșitoare, întreruptă doar de intervenția gamelei cu arpacaș, am sentimentul că trebuie să-i fiu recunoscător maiorului Panaitescu pentru faptul de a le fi oferit celor ce se aflau sub custodia lui o tresărire de suflet și, cât de cât, un Crăciun⁷⁷.

⁷⁷ Valeriu Anania, *Memorii*, Editura Polirom, Iași, 2008, pp. 60-61.

Crăciun cu cardinalul Alexandru Todea în anul 1987

VIRGINIA PUIE (JARDA)

HRISTOS PE PĂMÂNT, ÎNĂLȚAȚI-VĂ!

Hristos, prin nașterea sa din Fecioara, e pe pământ, dar nu ca să ne immobilizeze ci ca să ne ridice:
„Înălțați-vă!”.

VIRGINIA PUIE (JARDA)

El, ceea ce a fost, a rămas, Dumnezeu adevărat fiind, ceea ce n-a fost, a primit, om făcându-se din iubire de oameni.

Extaziată în fața acestui mister, Biserica, în semn de recunoștință, în ziua de Crăciun, îl întreabă pe Isus:

„Ce-ți voi aduce ție, Hristoase, pentru că te-ai arătat pe pământ ca un om pentru noi? Căci fiecare din faptele cele făcute de tine mulțumită-ți aduce ție:

- ÎNGERII – cântare de laudă,
- CERURILE – steaua,
- MAGII – darurile,
- PĂSTORII – minunarea,
- PĂMÂNTUL – peștera,
- PUSTIUL – ieslea,

IAR NOI PE MAICA FECIOARA.

Îndeosebi, în acest an Marian, Isuse Hristoase, îți oferim pe Maica Fecioara, „mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii”, „pe cea ce este mai înaltă decât cerurile”, „luceafăr strălucitor al dimineții”, „Maica stelei celei neapuse”.

Îți oferim, Doamne Isuse Hristoase, pe Maica Fecioară, în fiecare zi când pregătim darurile pentru Sfânta Liturghie. Și când rostim cuvintele: „întru cinstea și pomenirea preabinecuvântatei, măritei, Doamnei noastre de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria, pentru ale cărei rugăciuni primește, Doamne, jertfa aceasta întru altarul tău cel mai sus de ceruri”. „De față a stăut împodobită Împărăteasa de-a dreapta ta, în haină aurită îmbrăcată”.

Ți-o oferim, Doamne Isuse, pe Maica Sfântă, în timpul Sfintei Liturghii când rostim cuvintele:

„Pe preasfânta, curata, binecuvântata, mărita Doamna noastră de Dumnezeu Născătoare și pururea Fecioarei Maria, cu toți sfinții pomenind-o, pe noi înșine și unul pe altul și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”.

Ți-o oferim, Doamne, când la Sfânta Liturghie îți cerem darul: „să slujim ție întru cuviință în toate zilele vieții noastre, pentru rugăciunile Sfintei Născătoare de Dumnezeu”.

Ți-o oferim, Doamne Isuse, pe Fecioara Maria când cântăm la Sfânta Liturghie: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim Născătoare de Dumnezeu”.

Ți-o oferim, Doamne Isuse, pe Maica Ta Sfântă, când în Sfânta Liturghie te rugăm să ne învrednicești ca prin rugăciunile preacuratei și pururea Fecioarei Maicii Tale, să primim preacurat trupul tău fără osândă.

Ți-o oferim, Doamne Isuse, pe Fecioara Maria, când la Sfânta Liturghie te rugăm „să îndreptezi calea noastră... să păzești viața noastră... să întărești pașii noștri, pentru rugăciunile și mijlocirile măritei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria...”

Toate ofertele acestea sunt mijloace de înălțare:

CRĂCIUN CU CARDINALUL ALEXANDRU TODEA ÎN ANUL 1987

„HRISTOS PE PĂMÂNT, ÎNĂLȚĂȚI-VĂ!”

Data incontestabilă realitatea prezenței lui Isus în viața omenească și aplicând rugăciunea de după cuminecare Bisericii noastre, în drumul parcurs de la 1700, găsim trei faze:

- CALEA VIETII Bisericii ortodoxe între anii 1600-1700 a fost presărată, din cauza protestanților, numai cu spini și bolovani, a fost umilită și îngenunchiată, a trebuit să străbată căi întortochiate, încât nu a mai putut face nimic bun în favorul neamului. Și când s-a ajuns la disperare, Episcopii Teofil și Atanasie, cu încredere nemărginită, având mijlocitoare pe Sfânta Fecioară, l-au rugat pe Isus: *Doamne, îndreptează calea noastră*, rugă ascultată și încununată cu UNIREA de la 1700, când spinii și bolovani încep să dispară, calea devine dreaptă și procesiunea înaintează.

- PĂZEȘTE VIAȚA NOASTRĂ, a fost ruga Bisericii Unite de la 1700 până la 1948. Rugă ascultată de cer pentru spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă personalitățile din fruntea procesiunii transformată, pe parcurs, în marș triumfal. Tot ce s-a petrecut în decursul celor 250 de ani formează EPOPEEA BISERICII UNITE. Teologii catedralelor în fiecare dimineață, încep Utrenia cu „Dumnezeu este Domnul și s-a arătat nouă...” și sfârșesc ziua cu imnul de preamărire a Sfintei Fecioare: „Trecut-a umbra legii și darul a venit”, iar călugării, în frunte cu Episcopul Petru Pavel Aron, își topesc trupul în post și ajun ca din această stăpânire a materiei să apară pe firmamentul evenimentului de la 1700, cea mai pură spiritualitate din care emană puterea jertfei personale în favoarea întregului neam. Istoria celor 250 de ani abundă în astfel de exemple. Soarele care răsare la Blaj, e spiritul strălucirii Taborului.

Dar, abia coborât de pe munte, Isus vorbește apostolilor despre un alt munte: GOLGOTA!

- ÎNTĂREȘTE PAȘII NOȘTRI este rugăciunea Bisericii Unite din 1948 încoace. Procesiunea fiind lungă, ne simțim oboșiți. Suntem pe cale. Suntem oboșiți. Avem nevoie de ajutor divin. Mai rar moment atât de potrivit ca rugăciunea de după masa Euharistică, după împărtășanie. Isus coboară în pieptul nostru, iar Maria e MAMA noastră. Ce poate dori o mamă copiilor ei? Să-i fie sănătoși. De aceea îl rugăm pe Isus ca prin mijlocirea Mamei cerești să reîmprospăteze în noi energiile necesare pentru a putea face față acestui nou capitol din viața Bisericii Unite. Apostolii încă au simțit, de mai multe ori, oboseala. În preajma coborârii Spiritului Sfânt, cea care l-a încurajat mai mult a fost Maria. Tot ea ne întărește și pe noi.

Comemorând Nașterea Domnului, înaintașii noștri, creatori de imnuri de preamărire și de laudă, îl întrebă pe Isus:

„Ce-Ți vom aduce Ție, Hristoase, pentru că te-ai arătat pe pământ ca un om, pentru noi?, și răspunsul este: „Îți aducem pe MAICA FECIOARĂ!”.

Cum îi oferim noi lui Isus pe MAICA FECIOARĂ?

Dându-ne silința să trăim în HAR...

Să nu ne îngrozim de drumul lung și anevoios pe care îl străbatem din 1948 încoace.

Să nu ne fie jenă că neavând situația juridică nu suntem luați în seamă.

Să practicăm bunătatea față de toți oamenii.

Să-i mulțumim lui Isus că ne-a făcut vrednici să ne arătăm fidelitatea față reprezentantul său, Capul Bisericii, cheazășie sigură spre atingerea destinului veșnic.

VIRGINIA PUIE (JARDA)

Acțiunile de pietate, zilnice, ne vor ajuta să îndeplinim cele de mai sus și, astfel, la acest Crăciun să-i oferim lui ISUS pe MAICA FECIOARĂ.

Iar dacă va trebui să părăsim procesiunea inaugurată în 1948, vom intra într-o altă procesiune în care înaintașii noștri îl urmează pe MIEL și pe ÎMPĂRĂTEASA MAICĂ, răsplata fiind veșnică.

REGHIN, CRĂCIUN 1987¹.

¹ **Virginia Puie**, *Comunitatea greco-catolică din orașul Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud, în perioadacomunistă (1948-1989)*, lucrare de licență, Arhiva Facultății de Teologie Greco-Catolică (A.F.T.G.C.) din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Anexa C 10, Pastorală trimisă părintelui Anton Buga.

Autorii:

ANANIA, BARTOLOMEU, pe numele de mirean **Valeriu Anania** (născut la 18 martie 1921, comuna Glăvile, județul Vâlcea – trecut la cele veșnice la 31 ianuarie 2011, Cluj-Napoca), a fost un scriitor și cleric ortodox român. Din 1993 și până la moarte a fost arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului (până în 2005 în cadrul Mitropoliei Ardealului). În anul 2006 a devenit primul mitropolit al Mitropoliei Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. În anul 2007 a fost principalul contracandidat al mitropolitului Daniel Ciobotea la alegerea noului patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

BODIU, AUREL, născut la 9 iulie în Borșa jud. Bihor; domiciliat în Cluj-Napoca. Licențiat al Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai”, doctor în Filologie. Autor a nouă cărți și a multor articole în reviste de specialitate, precum și colaborator la volume colective.

DĂRĂBAN, ALEXANDRU, Născut la 17 octombrie 1960 în Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud. Licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia; Masterat în „Ortodoxie românească” – Facultatea de Teologie Ortodoxa din Cluj-Napoca; Are trei cărți publicate, precum și articole și eseuri în diferite publicații. Împreună cu profesorul Florin Hodoroga fondează revista *Pisanii Sângeorzene*.

GOLBAN, MARIA, născută la 7 mai 1967, în Scind-Frăsinet, com. Mărgău, jud. Cluj; domiciliată în Cluj-Napoca. Licențiată în Economie – A.S.E. București, master în Comunicare Interculturală, Facultatea de Litere din cadrul Universității din Craiova; realizator și redactor în emisiuni de folclor la diferite televiziuni; cunoscută interpretă a cântecului popular cu un bogat repertoriu discografic; Articole publicate în volume și reviste de specialitate.

OANE, LAURENȚIU, s-a născut în anul 1888, în localitatea Sângeorz-Băi. Între anii 1899-1907 a urmat studiile la Liceul grăniceresc „George Coșbuc” din Năsăud, ale cărui porți s-au deschis în 4 octombrie 1863, după care între 1907-1911 s-a înscris și urmat pregătirea la Universitățile din Cluj, Budapesta, Graz și Viena. După finalizarea studiilor, a practicat avocatura în Târgu Mureș, iar din 1919 a cerut să intre în Baroul de Avocatură al județului Ilfov. A locuit în București până în 1970, când a trecut la cele veșnice, în vârstă de 82 de ani. A fost notar (secretar) al Adunării Naționale de Unire de la Alba Iulia. După Marea Unire, Laurențiu Oanea a fost deputat de Năsăud între 1919-1920, 1926-1927 și senator în anul 1931.

OMETIȚĂ, EMILIA, s-a născut la 15 iunie 1974, domiciliată în Bistrița. Licențiată a Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai”, master în Management a Facultății de Studii Europene din cadrul aceleiași universități; referent pe Etnologie-Etnografie în cadrul Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, coordonatoare a unor festivaluri naționale de folclor, redactor-șef al publicației *Revista Ilustrată*; Autoarea cărții *Studii etnologice – Bistrița-Năsăud - Obiceiuri, meșteșuguri, rapsozi*. Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2007.

PREDA, RADU, a făcut studii la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București (1991-1995), urmând apoi studii doctorale la Heidelberg, Paris și Roma. Titlul științific de doctor în teologie l-a obținut la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. În prezent, este

cadru didactic la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, director fondator al Institutului Român de Studii Interortodoxe, Interconfesionale și Interreligioase (INTER). Este membru al Comitetului redacțional al revistei *Renașterea*, publicație oficială a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului. De asemenea, este membru în staff-ul Forumului European al Facultăților de Teologie Ortodoxă (Bruxelles).

PUIE (JARDA), VIRGINIA, născută în Sângeorz-Băi, licențiată a Facultății de Teologie Greco-Catolică din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

SCURTU, ELISABETA, născută în Bistrița (n. 6.01.1986), este licențiată a Facultății de Istorie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. A urmat masterul cu specializarea „Patrimoniu și turism cultural”, iar în prezent este doctorandă în cadrul aceleiași instituții.

Cuprins:

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR.....	3
DIN PASTORALELE IERARHIILOR LOCULUI.....	8
<u>ESEU</u>	
RADU PREDĂ, <i>Mai au politicienii Dumnezeu?</i>.....	10
<u>TRADIȚII</u>	
EMILIA OMETIȚĂ, <i>Mădălina Petri din Sângeorz-Băi</i>.....	12
AUREL BODIU, MARIA GOLBAN, <i>Portul tradițional în subzona Rodna</i>.....	13
<u>RESTITUIRI</u>	
DR. LAURENȚIU OANEA, <i>Unirea Ardealului și Partidul Național-Liberal</i>.....	22
<u>BISERICĂ ȘI SOCIETATE</u>	
ELISABETA SCURTU, <i>Contribuții la istoricul bisericii de lemn „Buna Vestire” din Cormaia</i>.....	30
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorie credincioșii din Sângeorzul interbelic</i>.....	36
<u>RĂNILE COMUNISMULUI</u>	
BARTOLOMEU ANANIA, <i>Crăciunul înpușcării cu părintele Anania, anul 1943</i>.....	49
VIRGINIA PUIE (JARDA), <i>Crăciun cu cardinalul Alexandru Todea în anul 1987</i>.....	51
<u>AUTORII</u>.....	55
<u>CUPRINS</u>.....	57